

בס"ד

די תורה וועלט

חודש ניסן
שנת תשמ"א

בענין העירוב
בויליאמסבורג

י"ל על ידי

הגה"צ רבי אשר אנשיל
קרויז האדמו"ר מראצפערד
ברוקלין נוא יארק

שנת תשמ"א לפ"ק – ולמספרם 980'

מקורות להלכה ולמעשה וועגן עירוב

הקדמה בדרך מודעה

(א) אמר המחבר להוי יודע לכל מאן דעמי למירע כי אלו אשר לא ינחא להם חתקין העירוב הוי לאו לשם שמים אלא קנאה היא וקנאתם קנאת שקר הוא כידוע ויש מהם אשר דין חסיד שוטה רביע עליהם.

(ב) וצאו וראו מה שאמרו חז"ל ברבב חיוב הזריחה של תקוני עירובין. עיין בגמרא עירובין (דף ס"ה ע"א ודף פ"א ע"א) ודף ל"ד כתוספות ס"ה ואמאי ורש"י ס"ה תורת מפיצה ודף ס"ו וס"א וס"ד וס"ה וס"ו ושם ברש"י ותוספות. וכן בתוספות מ"ה ונ"ט.

(ג) ועיין בחשוכת הרא"ש כלל כ"א שנידה לרב אחר כעבור זה שהיה נגד תקון העירוב שבעירו ע"ש. וכן כתב החשב"ץ על אנשים כאלו או שהם הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו, ובכלל על אנשים כאלו אשר בית ישראל נשען עליהם כעו"ר הוי נאמרו רק כעבור עצלותם כי קולר העם חלוי בצוארם וכבר צווחי הרבה מגדולי ישראל בספרהם שאין לנו לגכב תומרות כזמן הזה בענין הנחץ להרים מכשול.

(ד) על כן חובה עלינו להמתיק הרגים בכל מה שנוכל ובפרט כשל סופרים והלכה ברבב המקיל בעירוב עכ"ל.

(ה) וכן כתבו עוד רבים ואמרו שכל בר רעה ויראה ה' נוגע כלבבו הרי ישפוט כשכלו כי אנוני מחריבים ככל אצמי כחנו לחפש היחרים וקולות ולסמוך בעת הצורך להקל בתקון העירוב ולחקנו אף שבהאי אופן חיקוק הרי המקיל יחיד לגבי רבים אעפ"כ אם בקרש הוא לחקנו כאיפן הויהר מועיל אזי יש לסמוך על היחיד המקיל ולא לבטל מלחקן כלל. וטעמא כזה כתבו גדולי האחרונים דכיון שאי אפשר כשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל כ"כ הקטנים וגם לא את נשותיהם וחלושי דעתה. לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביחם החוצה רכבים קטנים ומטפחות.

(ו) וכן כמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנוהרים וכפרט בענין תפלה בכית הבנכס ניום שבת קודש כהבאת הטליתים והסידורים וכדומה ולכן פשוט הוא דאמרין כל מה שיש לך להקל כזה הקל ואל יזוח את העיר מבלי שום תקון חלילה.

(ז) ועיין ברבב משה ס"י שכ"ג אשר כעבור זה הניח תקנה להיות כעירו אף שהתקנה זו לא ישר בעינו ויש לי אריכות דב כזה כנוהל התאמצות של תקוני עירובין ואין להאריך: ומעט מן המעט בזה יחבאר לקמן בס"ד.

ספר תיקוני עירובין כהלכה

סימן א

מכתבים מגדולי דורינו אשר כל בית ישראל נשען עליהם

ענף ג

האומרים שלא לתקן עירובין המה עובדי דרך התורה
דברי התשב"ץ בזה

(א) ואולם שמעתי רבת עם אשר לדעתי המה עובדי דרך התורה. שמים אור לחושך וחושך לאורה. שאומרים כי זהו מצוה הכאה כעבירה. כי בהתיר טלטול שבת להרמן יטלטלו גם בדרם המוקצים בשבת. וגם זילוחא היא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים בשבת ואפילו בהיתר. כינהו סבורת הכרם מלאות ארס אשר יכדו להם.

(ב) לזאת הנני הודיעים כי בחשב"ץ הגדול (ח"ב סימן ל"ז) נשאל בזה אם יש חשש עבירה בחיקוני מוכאות לח"ח והשיב חס ושלום אבל הזריו כזה הר"ז משוכח. ואורכה הם תמהים כגמרא על מי שאפשר לו לחקן ואינו מתקן. כראיתא בפ' הרר (ס"ח). ונראה מכאן (היינו מהגמרא דפ' הרר) דרך ח"ח הוא לחקן ומי שלבו נוקפו כזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו כי וזכות גדול היא למחקן עיין שם.

ענף ד

המתמיר שלא כדיון נגד פסקי התלמיד הוא כמו מינות (א) והסכה השנית אשר יחבן שאינו חרש לחקן עירובין ולהסיר מכשול מעם הוא לא מצד כפירה ומינוח רק בהיפך מצד ידאח שמים דאית כיה שאומר כי זילוחא הוא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים כפרהסא אפילו כהיתר.

(כ) והנה כסולת למנחה (מהגאון בעל מנח"י) כתב כשם חרות האשם רמי שרצו להחמיר לנהוג איסור כדבר שלא מציינו שהחמירו אמרתי כגון מה שנכתב כששים א' בכלי שני הוי כמו מינות ויצא שכרו בהפסדו ודלא כמ"ש א"י"ה כלל נ"ז כסופו עכ"ד
(ד) ואיך שיהיה י"ל רשיטת החשב"ץ שכתב רמי שלבו נוקפו ואינו מתקן עירובין אם הוא אינו הדיוט אמרינן דמינות נזרקה בו הוא כדברי חרות האשם, והמררכי כשם מהרש"ם והמרש"ל כחשוכה דהמתמיר נגד פסק התלמוד הוא כמו מינות, ועיין ד"ה פ' כירה בפסק דהטמנה שכתב ג"כ כד"ג.

ענף ה

ביאור דברי התשב"ץ שמי שלבו נוקפו בזה ואינו מתקן עירובין
הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו

(א) רבב החשב"ץ שהכתי לעיל (בענף ג) שאמר והזריו לחקן עירובין הר"ז משוכח ודרך ח"ח הוא לחקן בו ומי שלבו נוקפו כזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל. הנה זה צריך ביאור טובא ורשלא מאי רחשו החשב"ץ כהדיוטות נחא. כי כן המושג למר אוחנו לדעת כי ההריוט גם שנחמנה לרב ומורה, ולרבים יענה הוראות בתון כיהו כאיסור והיתר וכיוצא. בכל זאת רצונו אשר במתשך יהיה מעשהו וירא לעשות מעשה ברבים כמו תקון עירובין מילתא דמפרסמא כי יחוש לנפשו פן תגלה חרפתו בקהל, ונדוע אשמחו וגסותו והדיוטותו, כי הוא ע"ה וכוור וכחר הרבנות אינו הולמחו.

(ג) ואמנם האיש אשר הוא ח"ח יודע איך אפשר לחקן עירובין ולהסיר מכשול מעם ולא יהיה חילול רבב ר' ומצותו והוא מתרשל כזה הוא רק לאחת משתי אלה. או מצד כפירה וזה יחבן על כמה אופנים כופר לגמרי ח"ו, או שאינו מאמין כלל בקדושת השבת וסובר כדברי טורנוסטרופס הרשע שאמר בסנהדרין (ס"ה:) מה יום מיומים. או לכל הפחות שאינו מאמין באיסור טלטול והוצאה.

ואולם כ"ז יש להסתפק אם אנתנו כאים לדונו כעב"ם לגמרי (או מה"ח או מרובין) אבל להביאור ברבב החשב"ץ הרי אין אנו צריכים כלל לזה אלא דאמרין דהתירשות החיקון, זה אות רמינות אית כיה, וכיון דאינו מאמין באיסור טלטול והוצאה אע"ג דהוא פרט מן המצוה הרי כבר נמצא כי מינות, גם יחבן דהמינות דאית כיה הוא שאינו מורה כעירוב וכוסר כחורה שכע"ם עיין רמב"ם ס"א מעירובין וכדברי החוספות יו"ט ריש פ"ו ריש פ"ו רעירובין, ומה"ט מתרשל בחיקונם. (נלקט משו"ת בית אב חניינא)

סימן ב

ענף א

דברי חז"ל וגדולי הדורות המזרזים לתקן עירובין

(א) ידנה לפיכך להביא פה האיות על תקון גדול כזה שהוא תקון. וכבר נהגו בו בכל עיר ישראל העתיקות והגדולות. כמו ויילא. ווארשא. קראקא. פייסק. ברדיטשוב. וכדומה שהרכבים הגאונים שישבו שם כסאות למשפט השתללו כ"א כעירו להנהיג החיקון הזו

יכל המהרהר את"ז כאלו מהרהר אהרי כל גדולי ישראל. שעמדו לני מימות רבינא ירכ אשי. שחקנו עירובין כעיריהם.

(ב) אולם מספני. שכפי הידוע לבני עירנו, היו כזה מעדעים אחרים על עיקר דחקון הזה. שאמרו שאינו תקון כל עיקר, ואחרים נואלו לומר שזה מכשול, אמרתי לצו"י בזה מאמרים אחרים מרבב חז"ל. שמימהם אנו שוחים. עד כמה שהפליגו בענין זה. כרי להוציא מלבן של הנוקפים.

(ג) בעירובין (ס"ח ע"א) אמרו: מבואה ראיית כיה חרי נכרי רברכי כרבנן לא ליהוי כיה לא עירוב ולא שיתוף. ומביא ע"ז במרכי מכאן משמע רמזיה לערב דלא ליהוי לירי איסור (ובהגהות מיימוני מביא זה בשם החוס' וכחוס' שלפנינו ליתא וצ"ע). ואמרו שם (דף פ' ע"א) אחר מכני מכוי שרגיל להשתחף עם בני מכוי ולא השתחף. כני המכוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלין שיתופין בע"ב ממנו. ושם: כוסין אוחו לעשות לחי וקורה למכוי, וכחוס' שם ע"ב פירשו רבי ליכא מחיצות ראסור לטלטל בתוכי דין הוא שכוסיין אוחו לעשות תקנה להתיר הטלטול. ושם אמרו: אמר לי ר"י בני יוסי בכלאי כ"כ אחא מתמיר בעירובין. כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל. וכן הוא שם כירושלמי שר"ה א"ל לר"י כך שמעתי מאב"ך כל מה שאח יכול להקל בעירובין הקל. והרמב"ם חשב זה למצות עשה מרכי סופרים.

תשובות הרא"ש

(ד) ובחשוכת הרא"ש כלל כ"א ס"י ח' נמצא. שרב אחר התנדר לחקוני המכואות כעיר

ומתמרה הראשית מאד על זה עד שהחרימו וניירו. ומפני חידושה אעתיק כאן חיובן שזכתי וזיל.

חשיבה.

על שלא רצה לשוב מאילחי מעיני העירוב; אחר רבי יעקב ב"ר משה כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלילות ישראל להזהר מביאותיהם המפולשין בין הגוים מניח פתח ואחר אסרת אותה לקהל פרידוש וכחכם לוי באולתך ואני הודעתך שאין בהם נפש. והזהרתיך שהחזיר בך ותאמר לקהל שחקנו מביאותיהם כאשר הירגלו עמיהם וזוליהם.

והנה הניד לי שאחה עומד כמרדך יאחה מכשיל את הרבים כחליל שבת. לכן אני טור עליך אחר שנתן לך כתב זה בדרים, שחקן המבואות בעצותיך חוץ שבועים אחר שיראה כתב זה. ואם לא חתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מגדה אותך ואם הית מימי דסנהדרין היו ממוחין אותך כי אהר בא לעקר לימיד שמירה לנו רב אשי, להלוי על כל הגדולים שהיו עד היום הזה ארחם שמתו ז"ל ואח אשר המה חיים עד הנה לכן חזר בך ואל חשוט תורה משה רבינו ע"ה. החיים הראשית.

ה' והלאה שם חשוכה שניי ממנו אודות זה וזיל.

הכתב ששלחתי לאוחו החסדימיה כי ואם לא יהודי כי אני מתרה בך ואח כל הקהל שיהגו בני נדווי באותו המשווע יעקב ב"ר משה יירחיקיהו ויבדיליהו מעדת ישראל כי וכן זה צריך חיזוק שלא יבא כל שוטה חסר דעה לבטל תורה משה רבינו ע"ה. ואי ימרו כמרדו ולא ינהוג דין מגדה בעצמו אני גוזר עליו כמצות אדונינו המלך וייה שיתן אלף וזו למושל בעיר. ואני גוזר עליך דיי שהמסור כתבי זה למישל העיר, שיגבה ממנו קנס הנזכר ואם כל זה לא ייעיל גוזרי עליך שתוריעני הבל. ומצוה לנדווי כל הקהלות ספרד, וגם ידונו אותו למות בדין זקן ממרא כי אנו חייבים למסור נפשוחינו על תורת האלהים ולבער עושה הרעה מקרבנו כול. עכ"ל הראשית.

והנה וראים אנחנו דברים נוראים ומכחילים יוצאים כלבה אש מפי קרוש ד' מן הראשית ז"ל ומי יתן ונודע שיטה הר' יעקב ב"ר משה טעמו ונימוקו והלא בטח גם הוא לא היה קטיל קני באנאם.

ענף ב

דברי הטור, ב"י, המרדכי, ברני יוסף, ט"ע הרב בגודל המצוה להזדר אחר תיקון עירובין.

(א) בטור סיי שצ"ה מצוה לחזור בין אחר עירובי הצרות ובין אחר שחפשי מבואות ועל פיהם הוא מבדק כול. וכב"י סיי אומר וזיל. אבל בני עירובי הצרות מאי מצוה איכא? ואפשר דכין שאם לא עירוב אפשר לבוא לטלטל באיסור ובשמעך פורש מאיסור זה מצוה חשוכה. ועוד שם סיי שצ"ה על דברי הטור מצוה לחזור בין אחר עירובי כול. כ"כ המרדכי כפי הדר כי וטעמא הבא איכא דלא ליחוי לידי איסור לאפוקי ולעילוי באיסור עכ"ל.

(ב) וזיל שו"ע הרב מלאדי ז"ל (סי' שס"ז סעי' י"ח) מצוה לחזור אחר עירובי הצרות. כי שלא יבאו לטלטל באיסור וצריך לברך עליו כול. ובסי' שצ"ה מצוה לחזור אחר שחפשי מבואות כמו עירובי הצרות ומבדק עליו על מצוה עירוב כול.

(ג) גם בכר"י יוסף מכי בשם החשמי"ן וזיל אין חשש בעירה היי בתקוני מבואות ואורכא הדין הרי זה משוכב ואיכא לאחמה על מי שאפשר לו לחקן ואינו מתקן ואלמלא טרדה הגרסא דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקמו בזה הדיוטות במירה היא או מיטת נזקקה בו עכ"ל, וכדלעיל.

ענף ג

תשובת הח"ס

(א) ראוי להעתיק ככאן תשובת הגאון הצדיק הח"ס חלק אר"ה תשוב' צ"ט בענין זה ח"ל. ושאל ממני הר"ב נ"י לברר לו כראייה ברבדו חז"ל. שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל. בכל מקומות מושבותיהם, לחקן מבואותיהם בתקונים צוה"ם או שארי תקונים כצוה בו. כי שלא יכשלו רוב המון העם כהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק - רבד זה אינו צריך לפנים ולראי. והוא מן השכל והמבואר להדיא מרבדו חז"ל. השכל מחייב, כאשר ידוע, ששמוית יום ש"ק מעשית כל הפנץ הוא אצלנו ממצוה הראשונה ומי שאינו משמר כהלכתו הרי הוא ככופר ומוכר בכל התורה כלה. ואיסור הוצאה מרה"ר לרה"י או מדיןץ הוא מאותן המלאכות שהעובר עליהן הוא כנומר לכל התורה. כמבואר שם עירובין ס"ט ב"י. ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם כחלול שבת. כמבואר בשו"ע אר"ה ס"י שעי"ג ג'. וכן אסור להרגילם כחליל שבת ומועד אף ברבד שהוא משים שבות ומבואר שם מייירי שלא הגיע לחינוך. שהוא בן ד' היה שנים. וא"כ כל בן רעת יפשוט בשלבו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל ב"ב הקטנים וגם לראשיתם חלושי דעת וכפרים בכל יום השבת ככלי להוציא מפתח ביחם החוצה לראש קטנים ומטפח וקטנים ופתח ביום וכמה צער ודוחץ ויכללו הגדולים הנזכרים. וכפרת בענין הפלה כתיב"י ביום ש"ק כהבא סירורים להתפלל מחובם וטליחים וכדומה. עט"ו סי' שמו' סק"ו. א"כ השכל פשוט גזור שראוי ומחויב לחקן הצרות והמבואות בעירוב המחיר לטלטול כול.

(ב) ומצינו לחז"ל בוצה ד' ט"ו סוף ע"ב מאי קלקולא ומחרץ הגמ' לזיון ומקלקלי כ"י רבים היינו קלקולא ופרשי' דמקלקלי כ"י רבים ששיכחים ומטלטלים בלא עירוב כול איכא ק"י השמא ומה החם אינו אלא לשבת אחת וכוונתו יכולים להזהר בטלטול שבת אי ימה שרמיה עשה כן משום הזמרת י"ט. שלא לערב בע"ש שהיא י"ט. קרי לוי מלקולא. כש"כ שאין להתעצל מלחקן המבואות לשמור העם מקלקול שבתות כל השנה כלה. והרב כת"ח עליו מוטל לחקן המבואות. ובאם לא מכשול וקולר העם חלוי בצוארו. כראמתיך עירובין ס"ח א"י א"ל רבנתי לאבוי כול. והוצרך אבוי להתעצל על המכשלה הזאת כול.

(ג) ובטיש"ע מצוה לחזור אחר עירוב ומבדק על מצוה עירוב ואין כוונת הכרחה על אשר אסר הוצאה וטלטול. דאין לברך וצונו על המניעה כול. אלא ע"כ והאי ברכה על מצוה עירוב - על מצוה החקן הגדול להשמר עיי' מאיסור הוצאה שמשמא א"א להזהר ממנה כול. ופשוט שמעלתו ישתדל בכל עז לחקן כני קהלתו כול.

משה הקו סיפר.

(ד) הדברים הנזכרים הללו אינם צריכים ביאור. וגם מטעם זה הקולו כ"כ חכמינו בעירוב כרי להקל החקן כענין זה להציל רבים מאיסור.

דברי הדרבי משה

(ה) בר"מ ס"י שס"ג: שמצא מנהג מעיני זה של צוה"ם שנתפלא עליו ולא ישר בעיניו אלא כרי שלא יבאו לטלטל באיסור הניח להם החקן.

דברי הגאון משאוועל

(ו) רבן כתב מעיני זה זקן גאון ודרו הרב ר' יוסף זכריה שטערין נ"י משאוועל וזיל: יבכלל הענין משאלחו מאד דאין ונחוי להשיב בענין זה ובפרט בעירובין שכבר אמרו חז"ל עירובין פי ע"א כל שיש לך להקל בעירובין קל וקליין הלכה כרבני רמיקל בעירוב. שם מ"ו א'. וליד א' תוכי סוד"ה ואמאי. ופי ע"א רש"י סוד"ה הוה מחיצה. ופי"א בו ברש"י והוס'. ופי"א א' רש"י סוד"ה ה' שכורים. ופי"א בו תורה איקלעו. ורש"י הי"ד ס"ו והוס' הי"ד יפה. ובתוס' מ"ה פעי"ב ופי"א א' כול. עכ"ל משה שנוגע לענינו ככאן.

ענף ד

אין לחוש לחששות שלא נזכרו בתלמוד

(א) אחרי כל הדיכחות הללו. שהכאנו מן החלמוד ומכל רבוינו הראשונים והאחרונים. שמימידיה אנו שוחים עד כמה שהפליגו בענין זה. אין כל צורך להשיב על רבדו המחשקשים שמבקשים להפוך דברי אלקים חיים ולחלוק על כל דברי רבוינו בספרות דיקות בעלמא בלי טעם וראי.

(ב) וע"ד מה שפקדו עוד שיש לחשוש כיון שאין כל העיר מעירבת. שפא יוציאו חוץ לעירוב. הנה אם נבוא לחשיש לזה א"כ אין לרבד סוף ומאין לנו לחשוש חששא שלא נזכרה בחלמוד ואדרכא הלא אמרו (עירובין נ"ט) עיר של רבים אין מערבין אח כלה אלא עושין לה שוה. הלא לא חיישינן שפא יוציא ממקום העירוב למקום המשויר. וכן אמרו שם מ"ב ע"ב ה"י מדרד וכלתה מרחו כחצי חצר אין לו אלא חצי חצר. פשיטא? מהו דתיבא ליחוש דלמא אתי לטלטולי ככולהו קמלין.

ענף ז

כל שיש לך להקל בעירובין הקל

(א) הוכרתי להאריך בענין זה. בשביל שנמצאו עוררין על עצם התקנה שהיא רבד שנחפשט ככל עיר ישראל וככל מקום לא חששו לחששות כאלו. ואם באנו לחוש אין אנו מספיקין אפילו באיסורים ראודייחא ובפרט בעירובין שהיא דרכן וכמו שאמרו. הבאתי לעיל: כ"כ אתה מחמיר בעירובין כל שיש לך להקל בעירובין הקל. והננו מציעים בזה את דברי גרולי הדרות ומכתבים מגדולי דורינו בענין זה וכ"ה שהודו לנו חכמים והסכימו עמו כל הגדולים. והנני כטוח שבני עירנו היראים והחזירים האמתים יכירו את גודל הערך של החקנה הזאת יאת התועלת שמצא ממנה לחזק הדת ויזכירו לטוב את העושים ירמעשים ברבד זה. (ועיין כשאלות וחשובות בית אב תניא קינטוס כ"ב א ס"א א מה שהאריך כזה).

סימן ג

ענף א

דברי חכמי הסוד בגודל המצוה של תיקון עירובין מבואר דענין עירוב הוא להמתיק הדינים, לגרש החיצונים ולהגביר החסדים ועוד ועוד ענינים עמוק עמוק מאד מי ימצאנו. לשון ההקדמה לספר תיקון עירובין לובלין תרנ"א (א) אורה ה' מאור כפי וכוונת רבים אהללו שזכתי להיוב מחובשי ביתמ"ד ולהעלות

חלק ב הלכתא גבירתא, פרטי דינים בהלכות עירובין

סימן א

ענף א

ביאור דין דהיקף הבתים הוי מחיצה, ודין דמחיצת הים, דברי התיו יהושע וגדולי ירושלים בדורו, הגאון ר' חיים ברלין, החזן איש, ומהר"י שטייף בזה.

(א) בספר תיו יהושע* מכואר באריות דהיקף הבתים והתצרות המסבין העיר הוי דהיקף חומה וכן המבואות שבערים הגדולים נקראים מבואות סתומות מני דרוחיה. עיין שם בדף כ"ג דף ג' עמוד כ"ג דף ד' דף ז' באת ד' שם. בעמוד כ"ג שם. וכדף ח' כדו שיהי הענין מבורר יותר מצדדים אנו בזה מפה מעיד אדעסא. בענין העירוב בעיר הנזיל כתב בעה"מ תיו יהושע השוכחו. והוא הדין לשאר עירות סגור בניני הכמים והרחובות נכחו באופן כזה. כמו שכתב שם. כדי לכוון הענין היטב יהי לתועלת לעיני כמשה.

(ב) וזה לשון הגאון בה"מ תיו יהושע חרות חיקין עירובין וז"ל. הנה עירוב גרולוח כנון אדעס וכיוצא בו אשר בנינו המבואות של הבתים והתצרות רכבה הן ונכחו כלם באופן אשר המפולשה של כל מבוי ומבוי שבחוץ פנים העיר אינן מכוונס זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות בלשון הנזיל מבואות עקמומיות ומחמת עקמומיות זו הרי שנויה ברבוי חזיל פלוגתא בהם בין רב ישמאל אשר שמאל סוכר דעיריות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעמוד שם בחוץ המבוי אין הוא ר"ה בראשיה המפולשת אה הפתוחה שבה שהיא פתוחה ל"ה שחוץ להעיר ואף כפי"ד דהיה נ"ה ששקצה העיר. אך רק יש להחמיר במבואות העקמומיות שבהם אין אחד מהם נוטה ל"ה ששקצה העיר. אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הכנים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דיוקין של מבואות ושם חוכל ל"ה ששקצה העיר העומד בתוך המבוי דשם יכול לדאות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתיחה כנגדי ל"ה מיל פני השרה ממש וכן חוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונס זה כנגד זה כפתוחה ל"ה ואז חוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מיל פני השרה להעמוד בה אבל עכ"פ אלו המבואות שבתוך העיר עד מבוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השרה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבוי האחרונה שבקצה העיר שהיא מפולשת ופתוחה ל"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לדאות דרך מבואותיהם את ה"ה כיון שאין בהם פילוש למיל פני השרה שבקצה העיר כיון דלכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מבוי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מני צדדים שאין עליהם שם ד"ה אף כפי"ד בוקעין בהם ואף ברחב ט"ו ואף ל"ה וכן דפליג על שמאל ואומר רמב"ם עקום הרי במפולש אוי גדולי הפרסקים מפרשים כוונתו דק"א על עקום כענין נ"ה. ע"ש טעמם ואף לאלו דהיל דאף עקום הרי כעין דלית פליגור ע"ש אבל באופני בנינו מבואות שבעיריות כיון דהו ג"כ מורה דרינם כמבואות סתומות מני צדדים וכיון שהם נקראים מבואות סתומות בני צדדים כגד הארכתי וביארתי לעיל ביוון העירוב שבעיר אדעס וכיוצא בה דהגנה של המחיצות שבמקום הרקף בעיריות כאלה חשבונו למחיצות כשרוח באין לחוש להחמירין שבהם כי גם הם מירדים להקל כפיטות כמחיצות האלו ריבא שהמבואות הם סתומות מני צדדין אף שבראשיה אהת היא מפולשת.

נמצא למד מכל הליו שכארתו בהשוכחי העליל אשר בעיריה גדולות וכל שאר כיוצא בהם אשר המבואות שברחובותיהם נכחו באופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש ל"ה שהיא פני השרה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מבוי האחרון שנכנה בקצה העיר היא מפולשת בראשיה אחת מול פני השרה שחוצה לה וכן כן חלילת מבוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המבואות מהן לזה אינן מכוונס זה כנגד זה להיות נכחו לדאות לבני המבוי ממבוי לפני כפי השוה את פתוחה של המפולש והפרצה שבהם האחרונה שעומרת בקצה העיר שהיא פתוחה שם ממול פני השרה שחוץ לעיר או לפני כן אין לחוש מטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף כפי"ד בוקעין בה ורחבים ט"ו אמות אחר עשיית העירובי של שתי המבואות והתצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף כמבוי שבקצה העיר שהעמוד בה יכול לדאות הפרצה או המפולש שבה שפתוח ל"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה כלא חקון לחי באי אפשר. הריבא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעמוד מדיבר על הפרוץ וכאשך בארתי לעיל.

דין דמחיצת הים

(ג) זה פשוט גם לכר כר דהר יומא אשר ריבם ככולם העלו להלכה למעשה אשר ה"ה חשוב כמחיצה וגם המים עצמם נחשבים למחיצה ע"ש וכאשר האירכו גדולי הרבנים בחשבותיהם הנדפסים בתקון שבת וע"ש בחקון שבת שהבאחי שם אריות נכוחות אשר גם הרמ"א שם סוכר להלכה למעשה כדעת המחבר דה"ם והמים חשובים למחיצה ולא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון. ע"ל. ועיי"ש עוד מה שהארך בזה.

המעט מחידושי חורה כמאן דמסיק העלא מבי כרנא ואף כי מי יאמר וכתיב לבי ללמוד כחוקיק כהרה ובפרישות ובפטרות כטיירות פצעי הזמן ודוחק הפרנסה.

(כ) אולם עכ"ז כעוה"ר שלומדי התורה הם לכו וממש שמים עד לעפר נחשב גם זה המעט לפני יח"ש לרב מאור. כמבואר בס' הקדוש ליקוטי תורה למהר"י זצ"ל.

(ו) שוב ראיתי להגאון הקדוש ר"ד עזיאל בס' היקר מנורה הטהורה בהלכות שבת ס"ו רצ"ב הקשה קושיא זו והניח ב"ע. וצ"ע קצת שלא הביא דברי המג"א בס"ו חק"פ ס"ק ח' הנ"ל וע"י בגמ' סוטה ואכמ"ל) כמו שהארך בזה בעל מגלה עמוקות. וע"ז מרמו הפסוק כמה שלא יוכלו מלט ממשא. היינו כיום משבת. שכן מצינו גם בס' נחמ"י כי בזה"ל ולא חרציו משא מכתים כיום השבת. עיין וזכ"ס להנ"ל קליפתה כל ונכו. עיין בס' חר"י הנ"ל.

(ז) וענין עירוב הוא כי הראש וסוף של חיבת עירוב הוא לדמוע על ע"ב גשרים דחסד שנמתיק על ידם הדינים הרומים כר"ו שכאמצע שהם גימטריא גבורה. אריה. שרמו לחוקף הינים. שלה דומה הפסוק הרשינו מפי אר"י. וזה הוא מרת ח"ת ד"א שבא מבחי התרבות והתכללות שכללו אכא ואמא וע"ו. ומהתכללות הזה נעשה ח"ת ד"א כלול מחסד וגבורה שנמחקו וכו'. כמבואר ברע"מ פי פנחס ובס' הק' עץ חיים (כשער הנזיל פרק ג'). ולזה יעקב אבינו ע"ה שמרתו הוא מרת ח"ת שהוא עמודא דאכעצא. יושב אהלים. כתיב כי רחן אח פני העיר ודרשו חז"ל עירובין חיקן להם כי הוא שייך לשורש קדושתו. ולכוונת המחקה זו היו הלויים המנצחים בשיד על הדוכן דפ"ח. דכ"א (כר"ה א' כ"ה) כ"ד משמרתו ככל משמרת י"ב לויים שהם כס"ה דפ"ח. עין כי הלויים מסיטרא רבנותו שהם ר"ו כמנין גבורה. מפני שתיבת ל"ה עולה מילוי ע"ב דיוקין. ומלוי"ה הוא דין שבגימטריא אלה"ם כמ"ש בלק"ה פי שופטים. וממתיקים אותם כנעמית השדר בע"ב חסדים כמו שהארך בזה בס' הק' מגלה עמוקות פי קרח. וזה כיון רש"י ז"ל ברוח קדשו כפי קרח שעל הדוכן נתיחסו עד יעקב אבינו ע"ה שמרתו היה ג"כ אחוז בזה להמתיק הנכודות חסדים. וכן הלויים היו ג"כ מספרם רפ"ח כמנין חס"ד גבורה. וכן עירוב"ש שחיקן יעקב כגימטריא דפ"ח המחקה הנזיל.

ענף ג

הארז"ל, ובעל בני יששכר, ועוד מקדושי עליון ה' מנהגם לדקדק לישא במקום שיש עירוב לחזק אמיתיות דברי רבותינו וחז"ל שהתקינו עירובין, דברי שער הכוונות וביאור לדבריו בספר נימוקי אורח חיים סימן שצ"ד סעיף א' וז"ל

(א) כספק עירוב וכו' והוא שיהיו לו חזקת כשרות. עי' בשע"ה"ס ופע"ח וז"ל בשע"ה"ס (ענין המחיצה פניו יהיו ורגליו בדיה ענין העירוב) והנה ראיתי למורי ז"ל בשע"ה"ס יום שבת ה"י מולין עמר הטלית והחומש מביחו לביהכ"ס וגם היו מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ח"ו אותה הנודעה ולא היו מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת ח"ו או אשר נעשה לבית הטבילה אם היו נעשין כהלכתן או לאו עכ"ל.

וכיון שהוא ספק הוצאה בפרמליה דרכנו וגם היו מנהיגים כששבתו שיש שם ציה"ס ע"כ סמך על זה גם כלי בדיקה וכוונתו ככל שפ"ס.

וגם י"ל אולי הלך השמש (גם אז) כמו כימינו בקהלוח הקדוש) ככל עשיק לברוק העירובין ציה"ס וחי' להם חזקה כשרות מהסמך ע"ש הקדום

(ג) ואין לומר שמכך הארז"ל בזה על רוח קדשו (הצלול וכדור) שהיו מביט מסוף העולם ועד סופו ומכ"ש להרגיש (בצפת ח"ו) בעירו אם הוצה"ס כהלכתו עומד ערונה. ז"א. רעל דהיק אין רשאין לסמך ובפרט להקיל ולהחיר עגונה אם אין עדים הצריכי עפ"י התורה. וגם אם לא היו מותר לסמך על החזקה רק מפני שראה כוה"ק שהצוה"ס כהלכתו או לא היו הארז"ל נוהג להקל בפני אחרים הרואים שאין להם ריה"ק וסמכו ח"ו להקל במקום שאין רשאין. אי"ו דמה"ת מותר לסמך על החזקה כיו"ל ע"כ לא רצה רבינו הארז"ל להחמיר.

(ד) וכמו שהוקבל כירינו בשם קדוש זקני בעל בני יששכר ז"ל (כשה"י בעירו או במקום שהוחזקו בעירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביחו כש"ק לקח לחוץ כגרו מסחה. וכיוצא כדי שישארו במקום העירוב ולא יהיו ככלל מי שאינו מורה בעירוב עכ"ל. (וכיון שאין מחמירין כ"ר הרמב"ם (וכש"ע ס"ו ש"ס"כ סעי' י"ו) דציה"ס עושין רק במקום שעומד מרובה על הפרוץ. והיינו בכל העיר ע"כ אין מקום להחמיר יותר כלל.) (ד) שוב ראיתי כ"ר זקני בעל בני"ש הנז"ל. הוא עוד נפתח כגדולי הראשונים ז"ל התשכ"ץ ומכאן ככרי יוסף כ"ה ש"כ בזה הלשון ומי שלכו נוקפו בזה (בתקון עירובין) הדיעות נמורה הוא או מינוח נודקה בו עכ"ל"ה עיי"ש. והגם כי ראיתי בס' שערי דמים דיני מנהגי הגר"א מוילנא ז"ל (הלי שבת אות צ"ג) כי מנהגו היו שלא לישא כלל בשבת אפי' במקום שיש עירוב אכן מנהגינו ומנהג אבותינו ורבותינו הקדושים י"ע לרקדק לישא במקום שיש עירוב וכ"ר רבינו הארז"ל והתשכ"ץ ז"ל כדי לחזק אמיתות דברי אבותינו וחסד"ל שהתקינו עירובין ושלא להיות ח"ו (במשש) ככלל מי שאינו מורה בעירוב ויסודו השלמה המלך שאחז"ל בשעה שחיקן עירובין יצתה בת קול אהם בני ישמח לבי גם אני.

פני כל העיר, ונדרשתי לחיות דעי בזה מכבוד הרב הגאון המפורסם מוהר"ר יהושע נ"י רב הכללים דשם, אשר חשף ורוע עזרו ככחא רהיורא וחכר כזה קונטרס מיוחד. — ואענה חלקי אמרה נפשי כסידר. עכ"ל.

ואחר שהארץ בכקיאוח וחריפות עצומה על הפליא מסיים דבריו הקדושים

סוף דבר הנני חמים דעים עם כבוד הרב הגאון מוהר"ר יהושע נ"י הנ"ל בהיחר טלטול כשכח כחלק מזרחת של עיר נויארק ככל הכתוב בקונטרסו בלי שום פקפוק.

וע"ד אמרו"ח הנני כערה"ח פה סטאטיסלאב, צום העשירי שנח חרסיו לפי"ק הק' אר"י ליכש הלוי איש הורוויץ אב"ד רפה והגליל תע"א.

קטע מתשובת הרה"ג מפרעמישלא זצ"ל

ד' ב"יה, מוצש"ק פ' וישב חרסיו לפי"ק פרעמישלא.

שוכ"ט לכבוד המופלגים מו"ה שמאי גי"פ ור"י ליכש גי"ש נ"י. יקרת מכתבם קבלתי, אשר כקשתם ממני שאצטרף עם החירא של הה"ג ר' יהושע סיגעל נ"י הרב הכולל דעיר נויארק למצוא דרך סוללה להתיר הטלטול יכ"ש כחלק המורחיען כי משלשה צדדים המים יקיפו וצד הרביעי יש צורת הפתח והיא מסלת הכרזל הנמשכת כגובה העיר וראיתי כל אדני היתר הטלטול וכמעט לא הנית מקום ונהנתי כי נחית לעומקא דריגא, ע"כ הנני מסכים להלכה, עכ"ל.

והארץ כנ"ל בכרו"ח עד הפליא לבאר צדרי היתר על פי רת תורתנו הקדושה המאירת עיניים וכו'.

תשובת הרב הגאון מקיעלץ זצ"ל:

ה' להרב הגאון מוהר"ר יהושע סיגעל נ"י.

ואגב לא אמנע להעיר את כ' הר"ג שזה יותר משנה שהשגתי קונטרס א' מכת"ד בענין תיקון עירובין והיטב מאד דברי כתי"ד בעיני.

הק' משה נחום ירושליסקי, האבד"ק קיעלץ והגליל.

קטע מלשון שו"ת הירוש ויצהר כחלק מחשובתו שהשיב לעיר ניו יארק

ד' ברכו לצרף עמודי גשר שעלי' הולכת המסה"ב ועמודי הטעלעגראף במקום צוה"פ אחרי שנעשו לכונה אחרת. הנה כאר"ח (ס"ו חר"ל ס"ב) כהג"ה מכשיר כצוה"פ אף שלא נעשה כמכוון לכך, אך המג"א שם הק' מהירושלמי עירובין רכ' שלא נעשית לכך ל"ה צוה"פ, וסיים להחמיר ע"ש, וכבר השיג עליו בשו"ר קרבן דרוקא לכל המהיצות כע"ז שיעשה לכך כמכוון אבל אם במקום אחר עבר מועיל צוה"פ אפילו בלא כוונה.

וכ"כ בשו"ת שכו"י להתיר צוה"פ שנעשה מאלי וכך נראה משי"ס עירובין (ד"ב:) דיהר מעשרה לא תיהני ל"י צוה"פ, והרי התוס' שם בחכו ברי"ה אלא כעשה כו' דצוה"פ לא הוי אלא משום נ"י כעלמא, א"כ י"ל דאילו הוי לשם צוה"פ הוי מהני אפי' כדוחכ עשרה, וע"כ דאין חולקין וכ"כ המקו"ח כתיקון עירובין דאפי' אין לו צורות מזווח מועיל לצוה"פ.

וכן נראה מדברי התוס' שם (ד"ו) ד"ה דפיחהא בקר' וזית לא עכדי אינשי דאם עשו"י כמזווח ומשקף הוי שפיר פתח דהיינו משום דהוי כמחיצה גמורה דמהני שם אפילו ביוהר מעשר ופרוז מריכה כו' והקנה שע"ג אינו נוגע בעמודים שלמעלה יש להכשיר במקום הרחק גם כמה שמעשיהם וצורתן מוכיח שלא נעשו לשם פתח לכ"ע לא מהני ע"ש.

אך לענ"ד נראה להוכיח דמהני מעירובין (ד"א) דאם יש כרגלי' עשרה חייבת כמזווח אף דכעיןול מפסיק בין חקרת הבית למזווח חשיב חקרה להקרה שע"ג או כאילו העיגול סתומה, והוי שיעור פתח ע"ש, אך שלפי מעשי' וצורתה העיגול עצמו הוי הפתח וכפרט לפ"מ דאין שם דאפי' אין כרגלי' עשרה חוקקין להשלים הא זה הוי כאילו ב' צורות הפתח כדרינו נעשה מאלי' כיון דצורתה מוכחת אלי' אפי' כשר ומועיל, עכ"ל.

דברי הגאון מהרש"ק מבראד זצ"ל

ד' ומבואר בשו"ת בנין עולם ס' ט"ו בשם מהרש"ק מבראד שכל שהוא דרך בנין אף ברחב מעשר הוי בנין ולא פירצה, ע"ן שם, ולכן גשר כיון שהוא דרך בנין, אף ברחב

הסכימו לדבריו גדולי ישראל בירושלים והגאון ר' חיים ברלין

ד' הרבנים האמתיים שהעצמי בקונטרס זה לפני כל קורא דברינו ובאמת ובתמים בטוח אנו נחמד אל אשר אורבני האמת ולומדי החורה לשמה יושבי על מרין בכל המצוח בית ישראל הם יכינו ויראו עם מי האמת והצדק והם ישפטו שאין בדברי הקנאים הנ"ל שום ממש ועיר ארעסא חקנו כחקן עירוב כרת וברלכה, להרי ידוע לכל בני עמי רקיק ארעס מן ואולי יש כירי הקנאים הנ"ל מכתבים מאיזה הכנן שמרברים חועה על תקן העירוב וזה הרי זה מצד עלילות השקרים הנ"ל תפסו אותן כרשחם ובאשר דברתי עם ידיד הגאון מהר"ח ברלין שליט"א פה ירושלים, וכן בעת היותי בירושלים והיה הקונטרס זה לפני כמה גדולי ישראל הדריס שם וקלסוהו ואמר ישר חילי והקנאים הנ"ל ואינם למוחחו על העמוד, עכ"ל. (ספר חיו יהושע, יצא בעת לאור מחדש ע"י הרה"ג מהר"ר ישעי' טוביה הלוי דירעקטער שליט"א).

החזון איש

ד' ובספר חזון איש על הלכות עירובין סימן מ"ג מכואר ג"כ סברה הנ"ל, זה לשונו שם באור ד':

יצא לנו מה רבנו"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ח רכלן המצא בהן אחת מיקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לו רה"י והפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב ס"ו שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לבנים לעוברים ולסוחרים ולהאמור היתר מחזור ומרות לכרכים שלנו, עכ"ל.

וע"ן שם מה שהאריך לבאר כזה ומה שהקשה מדברי התוס' בי"ב דף נ"ג ע"ב ד"ה תפול מחיצות ומה שהקשה על דברי המשכנתא יעקב

דברי מהר"י שטייף

ד' וכן בשו"ת מהר"י שטייף ס"ו ס"ח כתב "שהעיר מסיבכת במחיצות של הבתים הגנונים מכל ד' רוחותיה והמחיצות נעשים ע"י כניא ואין רבים מכלטין אותן המחיצות" ע"ש מה שהאריך בזה ובנ"ל.

אבל כתב שם"אכתי צ"ע דהאחרונים כמדומה לא סמכו על סברה זו" ע"כ ע"י"ש עור מה שכתב כזה.

ולא ה"ו לפני ספר חיו יהושע ששם מבואר שגורלי הדרך בימיו הסכימו לה ופשוט הוא.

סימן ב

ענף א

העירוב בניו יארק בשנת תרס"ז

א' בשנת תרס"ז תיקנו עירוב בניו יארק בהסכמת גאוני הדרך, הרה"ג מברעזאן בע"מ שו"ת מהרש"ם, ועוד ספרים ידועים ומפורסמים, הרה"ג מסטאניסלאב בה"מ שו"ת הרי טמ"ב, הרה"ג מפרעמישלא ר' משה מיזליש, הרה"ג משה נחום ירושליסקי מקיעלץ, וכן הרה"ג כהמ"ח ס' סו"ח הירוש ויצהר ע"ש ס' ע"ג ועוד.

קטע מתשובת הרה"ג מברעזאן זצ"ל

(ב)כעוה"ח

ברכר היתר הטלטול בעיר נוא יארק אשר מאז השכתי לשם להסכים עם היהורים שכתב הרב הגאון מ' יהושע סיגעל נ"י האבד"ק הנ"ל, יכפי שהציע הוא לפני כעב הענין כמה שנהבדר לפניו, ראיתי כי ע"פ הצעת הרבנים היתר כדור וגם כעל נפש ויכל לסמוך על זה, — ויען כי הרב הגאון הנ"ל לא בקש מעבדי להשיב על מכתבו וכצורתו וכן הטרדות לא השבתי יותר.

וע"ז באתי עת"ח אוד ליום כי פ' בא חרס"ז מה ברעזאן

הק' שלו' מרדכי הכהן אבד"ק הנ"ל.

קטע מתשובת הרה"ג מסטאניסלאב זצ"ל

ג' כעוה"ח.

ע"ד היתר טלטול בש"ק כמזרחת של עיר נויארק אשר במדינת אמעריקא, שהנהר מקף אותה משלשה צדדים וכצד הרביעי היא סתומה ע"י מסלת הברזל הנמשכת כגובה העיר מן המים של הצד הדרומי סאוט פערדרי ער המים של הצד הצפוני בלי שום הפסק על

מעשר הוה בנין ולא פירצה.

וכן נלע"ד שכל בנין בחוך העיר נעשה לשם פתח שהרי נכנה באופן זה כדי שיוכלו האנשים לעבור מצד אחד לצד השני. וזה הוה לשם פתח ממש.

עוד גאונים מפורסמים המובאים בשו"ת תירוש ויצהר הסכימו לכל צדדי ההיתר

(ח) ושם בשו"ת חירוש ויצהר האריך בצדדי ההיתר והסכים להתיר הטלטול בעיר ניו יארק, ככל הכתוב שם ע"ן שם כל רבירו הקדושים והמאירים והסכים לזה מחמתו הגה"צ ר' יוסף לעווניושיטין אבד"ק סעראצק, ושום הביא מעשה רב מחחו הגאון המפורסם ר' שמואל אביגדור הלוי זצ"ל שהתיר לערב במקום שיהי' שם כמה מליאנים בני אדם.

לשון הגאון ר' יהושע סיגל זצ"ל בסוף תשובתו והסכימו לדבריו גאונים מפורסמים הנ"ל ועוד ועוד גאונים מפורסמים שדבריהם אינם מובאים לעיל. — ההיתר פשוט ואין להאריך בדברים של מה בכך.

(ט) ואחרי כל זאת כהא נחתין ובא סלקינן דפה עירינו היתה מכואר ומכורר מכל צד ולא מבעי' לפי מה שאמר לי אנשים ואמנים שאין כאן שום מקום אצל המים שלא יהי' גדרים גבוהים עשרה מן המים עד הרחוב בוודאי אין כאן שום ארובת דברים כזה דהא הוה מחיצה גמורה וכמו שמסיק גס הט"ז בס' שם"ג הנ"ל אלא אפילו לפי מה שחששתי בדעתי שיאמרו בדרמי', והיא כמעט דבר שאי אפשר לברר בכל ההמשך של הנהר שע"ב הרבתי דברי אלה והארבתי מאד רק על ספק זה ראוי אין כאן גרולים גבוהים ו' מן המים להרחוב דמ"מ ההיתר מכורר מכל צד דעכ"פ מן הנהר המזרחי עד ההאך כאהן של אוועזע השלישי ברוחב וכן באורך מן הסאט פעררי עד נהר הצפוני הארלעס ריווער דבכל היקף זה הוה רדי' גמור אין לענין טילטול שוב אחרי כתבי כל זאח האיתי כספ חינוך ביה יהודא שאלה י"י מה שהתיר הוה ז"ל גם בן לפני שחי מאות שנה. ועשה בן הלכה למעשה בק"ק פלאצק בפיליען המרינה שהורה לחשוב נהר ווייכסעל למחיצה וכחב שבטע הדחק כדאי לסמוך על הפוסקים שתשובתם למחיצה. והא רמזרין שעת הדחק מפני שנהר ווייכסעל שייך שני החששות של הט"ז שמעלה שירטון בימי הקיץ כשיש חסרון גשמים, והוא קרש בכל ימי החורף שע"ב כחב וכדאי לסמוך על הפוסקים שתשובתם למחיצה וכוננוהו על הר"ף והרמב"ם והמחבר ס' שם"ג דפסקי שאין חוששין לשמא יעלה הים שירטון וסמך עצמו עליהם כשעת הדחק ובנהר עירינו מלכד ולא שייך שני החששות הנ"ל כמ"ש גם מלכד וה אפילו הו' כנהר ווייכסעל בפלאצק מ"מ אין לך שעת הדחק יותר מזה מה שאי אפשר לעשות היתר טילטול באופן אחר והוה מן הנמוע ולדעת החינוך כ"י הא מכשיר בשעת הדחק לסמוך עצמינו על דעת הרמב"ם והמחבר בכלים נחשב למחיצה, וגם עוד כנמה פרטים עדיף לענין זה הנהר עירינו מהנהר ווייכסעל בפלאצק, מכח הנמלים הנדרוסים ובמקום שאין גדרים ונמלים אין שם מעבר לספינות כלל ואין כאן רבים שיבטלו, משא"כ שם כנהר ווייכסעל דאפילו במקום שיבואו הספינות שם שהם קטנות אין שם גדרים ונמלים של ו' ומ"מ מכשיר, ואין להאריך עוד בדברים של מה בכך.

אכן בלאו כ"ז הא מכואר כתשובה חינוך כ"י שהכאחי לעיל רבעה הצורך הו' סומך עצמו על שיטת הר"ח והרמב"ם וכב"י גרסו דלא חיישין לשמא יעלה הים שרטון, אי"כ אף חז"ל לא חש' לשום חשש, וכן הוה מפורש הלכה למעשה ג"כ כתשובה הגאון מאור הגולה והיא תשובת הר"י חלק או"ח סי' ד' לענין נהר ווייכסל בוואראש שכתב מפורש שבמקום שאין לחקן באופן אחר וסמך עצמינו על גריסת הר"ח והרמב"ם ולא חיישין לשמא יעלה הים שרטון, מה שגם הכ"י פסק בתייהו, וא"כ הא נאמר בפירוש דלא נוהש לחששות בענין ספקות ושמא כמה שונגע בענין חיקון העירוב, ואין לנו אלא כמו שהוה עתה לפנינו כיון דהו' מיד דרבנן, ודברי גאונים הנ"ל מובנים כפשיטות דהא ידוע דבכל מידי דרבנן סמכינן אפילו על דעת יחיד נגד רבים להקל במכואר כש"ם בכמה מקומות ברכות, ונה, גיטין וכדאי הוה מ"ד פלוני לסמוך עליו כשעת הדחק, ועי' בחו"מ סי' כ"ה, ואין עוד בעירובין דאמרינן לעולם הלכה בדברי המיקל בעירובין אפילו ביחיד נגד רבים ואפילו על הר"ח והרמב"ם, ע"י עירובין מ"ו וע"ש ר"פ, כבלאי כל כך אהה הנ"ל לסמוך בנדון זה על הר"ח והרמב"ם, ע"י עירובין מ"ו וע"ש ר"פ, כבלאי כל כך אהה כחמיר בעירובין, וע"ש ס"ח תרי גבאר רבכרי כרבנן וכו' וע"ש כ"ה, דקרי להו ריש גלותא חכמים המה להרע ולהטיב לא ידוע ע"ש היטב כרש"י ובתוס' וע"ש ד"ס א"א : בעירובין ל"ח דתש וכו' ובפרש"י שם, וע"ש כד' ס' כרש"י ד"ה חרות מחיצה, וע"ש מ"ח וע"י ב"דף ל"ח, במשנה ובתוס' רעק"א על המשנה פרק ג' מ"ד או"ח ל"א ל"ב וצ"ע, וע"י בראש"י עירובין פ"ב סי' ר' ובתוס' ח"ב ס' צ"ד בסוף התשובה, וע"י בק"ע על הרש"ל עירובין פ"א ה"י ב"ה קטן מהו שישלים, וע"י ע"ו ר' וכתוב' שם ד"ה בשל תורה, וע"י עירובין סי' כרש"י שם כרש"י העמוד, וע"י ביצה ט"ז, כיון דמקלקלי בה רבים יכו' ובפרש"י שם וע"י כרדוש וחידוש להעק"א מסכת עירובין ה' ל"ה מע"כ ר' עכ"ל.

(מס) עירוב ודוצאה) (נדפס בשנת תרס"ו וכעת יצא לאור כחדש ע"י הרב הגאון יעשי' טוביה הלוי ריעקטער בעמ"ח ס' ליקוטי טל ה"ח לפיד אש רח ה"ח וחתימתו יעירובין ג"ח וש"ס)

בדין מחיצת הים

בס' דעת תורה להגאון ה"ק המפורסם מוה' שלום מרדכי הכהן אבד"ק בונזאן, זצ"ל.

(י) ע"ד ה"כ (ס' שצ"ג סע"ג ל') שם כהנה"ה חיישין שמא יעלה הים שרטון וכו', ע"י

ריטביא ערוכין כ"ד ב' שכחב, דבנהר קצה אין לחוש, וכב"י וט"ז ס' שני"ז סק"ה הביא בשם ריטביא גופא, דגם בעוקא חיישין שמא יעלה רפש וטיט, וע"י חוס' ערוכין יב"ע ז"ה הבא וכו' דבגירודי גבוהים ביותר אין לחוש שמא יעלה הים שרטון, וע"י דף פז ע"ב סורה"א אי"כ עשו מחיצה וכו', וע"י חוס' ע"א מ"ג ע"ב סורה"א אל' ר' יוסי וכו' שכן דין נהרוח שמגשרים מימיהם רפש וטיט על גדותיהם וכו', וע"י כדונים אלו כתשו רעק"א מהר"ת ס' ב' וחשובת הר"י ח' חאו"ת ס' ד' והשו"י נודע בעשרים מהר"ת ס' ה' להקל כנהר קרוש וע"י הגשר יעשו צה"פ, וע"י בנח"א שבאשכול הל' ערוכין רס"י ס"ה וכב"ס כאן מ"ש כזה, וע"י כ"י ס' כ"ז בשם ריטביא בשם רסב"ן דמחיצה כיד"ש בענין שיואה אי"כ תוך המחיצה, והעלה, דלפ"ז אם העיר גרילה מאד, אין לסמוך על המים, וע"ש סו"ס"י כ"ז, וע"י באשכול ס' ס"ה היטב כזה, ולענ"ד כיון דלהעומד בחוך העיר לא ינוה הפרצה, שהרי הבתים סומכים מסביב, וחוצן לעיר הרי רואה את הים, לכן אין להחמיר, וע"י בכרדוש נ"ד עד ט"ז מיל שלטא עינא.

סימן ג

ביאור בדין ס' ריבוא

(א) כשאלית ותשובות ביה אכ חנינא קונטרס כרם אב ס' הענין כ' וז"ל:

ומעתה בנזף הדברים לרינא קאמינא דלרעמי קא חנינא דהסומך על שיטת רש"י וסייעתו דמחנאי רשות הרבים שיהיו ס' רבוא בוקעים בו לא מישתביש ובספר משנה ברורה החמיר ואין משנתו ברורה כזה, דבגורא דראה מש"כ ספר משכונות יעקב ולא ראה החשובות שהשיב לו הגאון ביה אפרים ז"ל ורין גרמא ליה כי חשב שנים עשר פוסקים מקילים הלא הם בה"ג ירש"י וסמ"ג וסמ"ק וסו"ת ומהר"ם מרוטנבורק ורוקח והוספות פרק כמה אשה והרא"ש פרק א' דעירובין והא"ו והטור ורבינו ירוחם, והמתמירים לעומתם י"ב המה, הרמב"ם והר"ת והרמב"ן והרשב"א והרי"ט כ"א והר"ן פרק כמה אשה והגמ"ד במסכת שבת והרשב"ם והר"א ממין כספר יריאים והה"מ והר"י"ש והמאירי

והנה כמדומני אלו היה רואה דברי הבית אפרים הרי היה עוד מונה הרבה פוסקים העומדים לימינו ורש"י והם הראב"ן והרשב"א מבעלי החוספות כפי מה שמשמע מדבריו בהגמ"י ובהג"א (ובכר כתבתי ברוב ישר לרון) ושכלי הלקט וריקאנטי סימן צ"א והאגודה ואו"ה וכתב שכן דעת הר"ר אלעזר (אולי הוא הראב"ן) והגהת או"ה ומהר"י וז"ל וחז"י וכתב שכן המנהג פשוט, וכ"כ בצידה לר"ך לחלמ"ד ר"י בן הרא"ש, הרי עוד י"א פוסקים דס"ל להקל וגם מאי דחשב המ"כ את רבינו הם כין הפוסקים ולא כרש"י נמשך כזה אחר דברי הריטביא שכתב בפשיטתו רבינו הם חולק על רש"י.

ואמנם הלא החוספות שם בשבת נראה דס"ל דרבינו הם סוכר כרש"י, וכן בסו"ת סימן ג' ל"ט ושכלי הלקט סימן כ"ז ובאגודה פרק כמה אשה ובסמ"ג הלכות שבת כ"לם כתבו בשם רבינו הם דהלכה כר' ענני בר ששון דבשל סופרים הלך אחרי המיקל, וא"כ לדין דלית לן רשות הרבים גמורה מותר עכ"ל, הרי דהם ס"ל דרבינו הם סיכר כזה כרש"י.

ובספר חק"ז הוסיף עוד והאשכול בעירובין כתב בשם הגאון דע"י ס' רבוא (כנ"ל) וכן דעת החוספות רי"ד לעירובין והאגודה, הרי עוד ג' פוסקים רס"ל להקל, ואני מוסיף על דראשונים ובאחרות חיים לר' אהרן הכהן מליניל כד' שבת סימן רפ"ד הביא בשם חשונת הגאונים ורשות הרבים גמורה הוה מקום שיש שם ס' רבוא

וע"י תשובת מהר"י וז"ל בליקוטי סימן ח"י כהאי ליטנא ממש, ובחשובת משאח בנימין סימן צ"ב ביאר רעתו דהוה משום דס' רבוא שכיחא, ואם בן הכי נמי יתפרש דרבי מהר"ל ומהר"ש הג"ל, וע"ד דאי כוונה מהר"ש ומהר"ל הוה מטעמא דאין רב"ט אמה קשה הלא להחוספות והרא"ש והרשב"א בשם ר"י אם ארבן לאורך רשות הרבים סני כפחות, וקשה סחימת הרבדים, ולזאת נראה יותר דס"ל כרש"י רבעי' ס' רבוא ואינו מעני דבר זה, והרי עוד שלשה פוסקים רס"ל להקל כרש"י.

וסך הכל הוספנו שבעה עשר פוסקים כמנין טו"ב דס"ל כרש"י וכדאי לסמוך על הפוסקים הללו אפילו שלא בשעת הדחק ובאם הרבה מהאחרונים כתבו כן לסמוך על פוסקא רנא

(ב) מתנאי רה"ר שצריך ס"ר ועל זה נאמר אל הסג גבול עולם.

וע"י תשובת מהר"ט צאהלון סימן רנ"א שכתב דהפוסקים נהגו לפסוק כדח"ף ז"ל כשאין החוספות חולקים עליו אבל אם החוספות חולקים עליו משמע דהפוסקים כחוספות והרי החוספות ורש"י והרא"ש והטור כולם סיכרין דכענין ס' רבוא וכמה גדולים נאנו עולם נתיב נפש אשר הוה בארצינו ולא פסק שום אדם מעולם וע"י נאמר אל הסג גבול עולם עכ"ל, הוכח כחשיבת מ"ם רבים ובשעת סימן שמי' והנה גוף תשובת מהר"ט צאהלון אינו כעל לפני, ומשי"כ דהפוסקים נהגו לפסוק כדח"ף ז"ל כשאין החוספות חולקים עליו.

הנה זהו דברי המדרכי כפרק נערה שהובא כסמ"ע בתרומ' סימן כ"ה סעיף קטן י"ט

דיין שיהא המכיר מפולש מקצה לקצה. אשר כאמת אינו מצוי כלל כעירוח גדולות. ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאור ולא חששו למה שיש שם סי' ריבוא. כיון שאין שם ר"ה מפולש כנ"ל. וגם כי הסיד מפוזרים בכל החובות. ולא יזמן כלל שלכו כולם כ"ה. אחד וכמשי"ש: (עכ"ל שו"ח דברי מלכאל חלק ד' סימן ג')

סימן ד

ביאור ברין דמפולש

א) זה לשון הגאון מו"ר ר' שלמה רוד כהנא מוארשא במכתב: "זהו היתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחילק על זה. ועיין בב"י סימן שמה' ומ"א סי' ק"ה שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוננים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פ"ד ה"א. ובעירוח גדולות לא נמצא מפולש כלל. ע"כ. ועיין לקמן כל לשונו ועיין לעיל דברו מלכאל."

ביאור ברין מפולש

דברי תז"ל, השי"ע, הכ"מ, והמ"א

ב) הנה בכרייתא דר' רשויה קחני איור רשות הרבים סרטיא ופלטא גדול ופכוואות המפולשין זו היא רשות הרבים גמורה ומדקחני חנאי דהמפולשין אצל מוכאות היה מקום לומר דדוקא במכואות המיוחדים הם לבני המכוי' אינם מקום הפקר השי"ך לכל בני האדם. והא שייך הוא לבני החצירות לחור. לכן כזה החנו הנאי שיהיו מפולשין אבל בסרטיא ופלטא דהם כאמת שייכים לכל אין צריך כלל שיהיו מפולשין.

ג) ואולם הסבמ כל הפוסקים אינו כן אלא דגם סרטיא ופלטא גדולה היכא דאיתלהו מחיצות בעינן שיהיו השערים מכוננים זה כנגד זה ואם לא אינו רשות הרבים כלל מן החורה והא דנקט חנאי דהמפולשין אצל מוכאות דוקא נראה דזהו משום דסרטיא ופלטא מסתמא ליח להו מחיצות כלל דהכי אורחיהו אם כן דר"ה הם מפולשין לגמרי והא הם פחוזים מכל צד אבל במכואות דאית להו על פי הרוב שהי מחיצות לעולם מכותלי החצירות הפחוץ למכוי' והם כן איצטרך למיחני גבייהו המפולשין שיהיו דוקא השערים מכוננים זה כנגד זה דאם הוא מכוי' עקום אף על גב דרב אמר תורהו כמפולש והכי קיימא לן מכל מקום זהו מדרבנן כעלמא ולא מן התורה.

ד) ולשון השי"ע כסימן שמה' סעיף ז' איור רשות הרבים רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמר ואינם מקורים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער כו'. ועיין בפירוש רש"י פרק קמא דעירובין (ר"ז) וז"ל רשות הרבים משמע רחוב וז"ל אכה ועיר שמצויין בה ששים רבוא ואין בה חומה (אז) ושיהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר עכ"ל.

ה) ודמג"א כסימן שמה' סעיף ז' כתב מפולשים משער לשער פירש שהשערים מכוננים זה כנגד זה ויש לאוחו דרך המכוון לשער לשער כל דין רשות הרבים. עכ"ל. והנה ראשית דבר המג"א הם דברי הכ"מ בפ"ד משבת ע"ן שם.

ועיין בשאלות וחשובות ביח אב תנינא קונטרס כ"ס אב ט"ז שהאריך בזה.

סימן ה

היתר העירוב בעיר פריז

דעת הגאון ר"ח עוזר החזון איש וגדולי הרבנים דוולנא

וכבר יצא הדבר להתיר בעיר הגדולה פריז מגאוני הדור מדור הקודם

זה לשון הגאון הגדול רשכ"ה"ג ר' חיים עוזר גראדענסקי זצ"ל מוולנא בחשובת:

א) כ"ה יום ר' עשיק ער"ח אלול תר"ץ. הוד כבוד הרה"ג יא וחרר לדבר ר' בשיה מוה"ר אלי' מונק שליט"א. ישא ברכה מאת ר' ...

אחר"ש. חנחי בתשלומין על מכתבו בנוגע להשאלה אודות חיקון עירובין כפר"ה מחלה לא רציחו להזדקק לה. בגלל חולשת כראותי, אך אחרי אשר הפצין כי רומע"כ בחאי ברברים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משניה על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרליץ שליט"א כנ"ל ברק, בעמ"מ"ס "חזון איש". ואח אשר החלטנו אודיע למעב"ח.

והנה בודאי נראה שפר"ו היא רה"ר גמורה מה"ה שיש בה ששים רבוא בוקעים. אע"פ שאין בה בכל רחוב סי' רבוא. מ"כ"מ מקרי רה"ר דגם בירושלים ומתווא לא היו סי' רבוא בכל רחוב. ולמסוך ע"ד הא"י. הובא בהגהות אש"י פ"ב דעירובין. דאפילו סי' רבוא בוקעים נותר ב"י מחיצות. הוא דעת יחיד שלא הוכח בשו"ע ופוסקים. וכאמת אינו מובן דהא קיי"ל ברכנן ראיין מערבין כוה"ד כן משום רסכירא להו רב"י מחיצות אתו רבים ומכטלי מחיצתא. שוב ראיתי בשו"ח ביח אפרים חלק או"ח סי' כו שחמה ע"ז ושם חשב

ובמגן אברהם סימן תמ"ז סעיף קט"ו די ומשי"כ המהרי"ט צאהלון דאם התוספת חולקין על הרי"ף משמע דפוסקים בחוספות. הנה האי משמעותא רחה כבר המהרי"ט בשו"ע סי' ובתשובה אבי זקני מהרי"ט פאדור ז"ל סימן כ"ה ורומה המגן אברהם כסימן קצ"ד סעיף קט"ו י"א דהיינו דהוגים לפסוק כהרי"ף כשאין התוספות חולקים והיבא דהתוספות חולקים עושין מהם חששא לחומרא וליכא כללא ומנהג לפסוק כהרי"ף. עיין תשובה ח"ס ח"ו סימן ל"ח.

ואמנם בנידון דידן דרכו הפוסקים דעומדים לימין רש"י ותוספות כזה וכבר נהגו עלמא כן כמ"ש ההג"ח אם כן אם ידא שמים יהוש לעצמו להחמיר מי ימחה בדיה אבל הם מלהחמיר להוציא דבר נגד המקלים ויפה אמר מהרי"ט דעל זה נאמר אל הסג נבול עולם.

ג) בעינן שיתאספו הסי' ויבוא אל מקום אחד

ולשיטה זו הרי בעינן שיתאספו כל הסי' רבוא אל מקום אחד בשוק או ברחוב אבל הא דרדים בעיר סי' רביא ואין מהקצבין לעולם במקום אחד אלא כל אחד רח בכיתו הא לא מהני לעשות העיר רשות הרבים וכדמוכח מהא דקאמר הגמרא בשבת (צ"ו:) משה הי"ן הוא יחב במחנה ליה' ומחנה ליה' רשות הרבים הוא יקאמר להו לישראל לא הפיקו ותימו מרשות היחיד ותימו לרשות הרבים ופירש"י דמחנה ליה' רשות הרבים היא שברו הכל מצויין אצל משה רבינו כו'. הרי רב"עין עיהו מקום כמו מחנה ליה' דיהו שם הכל באחר מצויין ולולי זאח מהנה ישראל בכללה לא הוה לה דין רשות הרבים ואף על גב דאיכא בהם סי' רבוא משום דבעינן שיתאספו כאחד ולא מהני מאי דכל אחד יושב כאהלו ואם כן גם בעיר גדולה שיש בה דוורין פלים כיוצאי מצרים יתכן שלא יהיה לה דין רשות הרבים מן החורה אם אין בה מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם סי' רבוא כאחד.

ועיין ריטב"א במחניחין דעיר של יחיד (עירובין נ"ט). שכתב דרש"י ז"ל אינו מצריך שיתאספו בעיר סי' רביא אלא שיוכנסו בה סי' רבוא כאלו הכרכים והעיריות שהם פתוחים למקומות הרבה ודגלין בה שווקים וכיוצא בהם וחדע שאף ירושלים לא היו בה סי' רבוא חדר ואף על פי כן יש בה משום רשות הרבים אלמלא דלהחיה נעלוח בלילה. ומעתה כל שכחחילה תתייבשה ככרכים ושוקים גדולים לרשות ונכלח העמים זו היא של רבים עכ"ל. ולפ"ו הרי לא קפדינן כלל על הדוורין. עכ"ל. ועיין שם מה שהאריך בזה.

ד) זהו לשונו בסוף סימן ד'

ומסקנת הדברים פרי הכרם אשר אנתנו כוצרים כזה לרינא בקצרה ככ"ר

א) דמאן דסומך על שיטה רש"י שמתנאי רשות הרבים הוא שיהיה שם סי' רבוא בוקעים לא מישחביש דרכו ורבו הפוסקים העומדים לימינו וכן פסקו כל גדולי האחרונים. ובכסף משנה כהורה אין משנה כהורה כזה.

ב) לשיטת רש"י וסייעתו יתכן גם בעיר גדולה שיש בה פלים כיוצאי מצרים ויותר מכל מקום אין לה דין רשות הרבים ולא מהני מאי דכל אחד יושב בכיתו כהאלו אלא דבעינן שיתאספו במקום אחד ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם הסי' רבוא כאחד אינו רשות הרבים עכ"ל.

צריך להיות סי' ריבוא במקום אחד בכל יום

ה) מבווא כבירות ולשיטה זו דמתנאי רשות הרבים שיהיו ס"ר בוקעים כו בעינן שיתאספו כל הסי' אל מקום אחד בשוק או ברחוב ובפשטות לשון השי"ע אי"ח סי' שמה' סעי' ד': "ששים רבוא עוברים כו בכל יום"

עיין בלבוש מרדכי על מ"י שבת סימן ד' מה שהאריך לבאר בענין זה. שמבוואר שם באריכות דלשיטת הסוכרים דצריך ס"ר. הסי' צריך להיות דוקא במקום אחד. וזה לשון העיטור הלכות ציצית שער ג': "מקום שיש בו סי' ריבוא". וכר"ן פרק כמה אשה: "וישיהו ששים רבוא עוברים שם בכל יום". וזה לשון הלבוש סי' שמה' סעי' ז': "שאנינה רשות הרבים א"כ היא ממש כה"ר דרגלי מרכ"ר גם כמספר סי' רבוא רהי"ט שהיו עוברים בהן בכל יום ששים רבוא שכן היחה מחנה של ישראל לפי"כ גם עכשיו אין סי' רבוא עוברין בו בכל יום אע"פ שיש בה רחוב השיעור הנגבר אין רה"ר". וזה פשטות לשון השי"ע אי"ח סי' שמה' סעי' ז'. לשיטה הי"א צריך שיהי' "ששים רבוא עוברים כו בכל יום". ובשו"ח מהרש"ם סי' קפ"ח מבוואר כפשטות דמכרי הפוסקים נראה דצריך שיעברו ס"ר ביום אחד ואם אין מצוי שיעברו ס"ר יחד ביום אחד אף רבמשך ימים רבים יעברו ס"ר אינו רה"ר. דמה השיעור כזה? ומה הנפקא מנה בין ימים רבים לחודש או שנה? אלא כפשטות צריכים לומר דלשיטתו שצריך ס"ר כרי שיהי' על המקום חלוח דין רה"ר. צריך שיהי' הסי' ביום אחד במקום הג"ל. ועיין במשכנתא יעקב שהאריך בזה.

דברי הגה"ק בעל דברי מלכאל זצ"ל שנהגו לערוב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם סי' ריבוא.

ו) ע"ד מ"ש בחיבורו ח"ג בהשטה לסי' י"ח שאם יש מכוי' מפולש רחב ט"ז אמר.

ליה פרוז רשות הרבים מן התורה.

אולם מעב"ת כתב בדפדפון ישנו ג' מחיצות מה"ת בכל ג' רוחות וגם ברוח הרביעית יש מחיצה בערך שלישי. אי"כ לפיז אין להעיר פרוז רוח מן התורה לכו"ע והגם שיש שם הרבה פרצות ע"י הגשרים העוכרים את הגשר. מ"מ אין הן אוסרות מן התורה. כיון שהעומד מרוכב על הפרוז דק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מעשר אמות ואי"כ כוריא שיכולים לחקן כל פרצות אלו ע"י צוה"פ.

אלא שיש לעיין דהרי מחיצות הנהר עשויות כירי שמים ור' התוס' בעירווכין דף כב כר"ה אילימא, רמחיצות שאינה עשויה כירי אדם לאו מחיצה היא ואפילו אם יומא דאין זה אלא מדרבנן, מ"מ אינם יכולים לסמוך על מחיצות הנהר מדרבנן וצריכים לחקן את כל הרחיכות ע"י צוה"פ. ומש"כ שחח מחיצות הנהר יש מחיצה אחת נמוכה מהן ההולכת וסוכה את כל מחיצות הנהר, אין זה מספיק. דמחיצות הנהר מחיצות דאמרין גור אסיק מחיצה ולא אמרין גור אסיק אלא היכי דמינכרא מחיצה, אבל היכי דלא מינכרא לא אמרין גור אסיק, כמבואר בשו"ע או"ח סי' שמ"ה סעי' טו וסוף סי' שצ"ח. כמשי"כ מעב"ת כעצמו, ומחיצות הניכרות תחת הגשר לא מהני, דהוי במחילות תחת הארמה כה"ה ולא כלום הוא ואין נפקותא בהכרחן חוץ המחילות, אולם יש לסמוך ע"ד הרמב"ן והרשב"א, רכל שטח שדרך בני אדם להקיפו מקיר שניכר שנמצא חוץ מחיצות, אפילו עושים כירי שמים, ועיין כס"י לחון איש"י הל' עירווכין סי' מג ס"ק א, רכיון שהיו לפניו חומה ודאין נרכבים ששטח זה עריין ניכר שנמצאו בו מחיצות ולא נתחבל.

גם יש לצדד, כיון שרגילים בעיירות הגדולות להגביה הרבה את סביבות הנהר, ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר כדי שלא יעבור לפרקים על גדותיו ובפרט כפריו אשר הנהר עשוי שם לחוף אגוזי וספינות נלזה צריכים הרבה לחפור כדי שיהי' ראוי ומחוקן לכך, ובאופן זה ודאי נחבטלו המחיצות הקודמות שנעשו כירי שמים ונשארו המחיצות שנעשו כירי אדם, רק שיש לכרה, אם זה נעשה בכל היקף הנהר סביבות העיר.

והעצה היעוצה למעשה, לחקן את הגשרים ע"י צורת הפתח ויכול לסמוך על צוה"פ של חוטי הטלגרף שעושים כהלכה ואינם מן הצד כמשי"כ רומעב"ת, וכוריא חישוב כתי' עם הרבנים דג' כעירו, והנונו מסכימים אתם להלכה.

ואו"ש וברכה לרומעב"ת, יתברך בכרכה מרובה וכח"ט לחיים טובים אוזכים ומחוקנים, כנפשו הטהורה ונפש מוקירו ומכ"י הר"ש.

חיים עוזר גראדוענטקי

(נועם ח"א שנת תשכ"ב) (ונרפס מחרש כס' יתרת חיקוני עירווכין בזמן הזה ע"י הרב ישעי' טוביה הלוי רירעקטער שליט"א)

כ) היוצא מהג"ל דלכל השיטות מהני תיקון עירוב.

א) לדעת החוס' מהני צוה"פ.

כ) ולדעת הרשב"א מהני מחיצת הים בלא צוה"פ.

ג) וכפרט שאולי יש מחיצות כירי אדם גם כן אין צריך שום תיקון לכל השיטות רק על הגשרים. והסכים עמו החזון איש והר"ג משיגיה על תיקון העירוב בעיר ווילנא.

דברי הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל

ז) וזה לשון של אחר מגדולי התורה בעלי הוראה המפורסמים בעולם מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא הרב ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל, בו מבאר יסוד ההיתר של תיקון עירווכין בעיר ווארשא ומסכים לחיקון עירווכין כפריו על סמך של צורות הפתח.

כ"ה יום ג' ערב חנוכה חרציד ווארשא.

הור כבוד הרב הג' מהר"ר שיחטמאן ר"ת.

מכתבו מכיון חשרי וט"ו כסלו קבלתי כמועדם, מחמת שהענינים שכתב כמכתבו הראשון לא נגמרו אז עריין, ליה נתאחרת תשובתי.

ע"ד שאלתו אם בעירות הגדולות צריכים לחוש לר"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לחקן הטלטול רק בלחומה, לרעתי בעירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפושל מעבר אל עבר יש יותר חשש מעירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנת יעקב כחשוכה ארוכה להגאון רא"מ קרא תגר על ההיתר הזה ומחמיר להצריך רחוק וההיתר של אינו מפולש מוסכם ינתקבל, ולא ראיתי מי שחולק ע"י, ועי' ככ"י סי' שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו רמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה ה' שכתב פ"י ה"א, ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן כעירנו נוהגין מן דורות שלפנינו כתיקון עירווכין וכל לחוש לר"ה דאורייתא להצריך רלחות, וגם גוף הרין של

השיע' ר"ה, כע"י דלחות אינו מוסכם מכל הפוסקים, כי רעה האו"י ראפילו ר"ה גמיר נירתת כצוה"פ דלא קי"ל כר"י, ועי' כספר מנחה פתים שראר"ך בזה ובה הני ידו המכברו כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה

שלמה דוד כהנא

ז) הרי כולם ז"ל הסכימו שדבר פשוט הוא יש לחקן עירווכין כעירות גדולה כלי שום פקוק כלל וכלל לכל הרעות, וכני"ל ומבואר שאין כאן שום דבר העומר מנגד היתר עירוני וז' ואין כאן עור שום שטן ופגע לכל מה שכתבתי וההיתר ברור לפי המבואר לעיל.

לכן הנוני אומר שכל יעלה שום בית מיחוש לשום בר ישראל כדבר תיקון העירווכין, ולאחר התיקון ברת ע"י רבנים מומחים יהי' מותר לכל בר ישראל פה לאפוק ולעיל ולטלטול כיום השכת וביום הכפורים מכי' לכי'ת ומחצד לחצד ומכ"י לחצד ומחצד לכי'ת ומכ"י לחצד ומחצד למכ"י ומרשוח היחיד לרשות הרבים ומרשוח הרבים לרשות היחיד בלא שום פקוק.

סימן ו

תורת תקוני עירווכין להלכה למעשה בקצרה.

א) דעת גדולי האחרונים אליבא דהלכתא דהיום גירין כמחיצה וכן המים נחשבים כמחיצה, ואין לחוש לשמא יעלה הים שרטון כלל גיוונא ובפרט אצלנו עכשו תופסין כל עיקר שאין ר"ה מה"ת יבפרט היכא שהעיר כוקף בג' מחיצות מלבד הים וכאשר האריכו בכל זה רבני קראי ובחראי ורובן ככולם קבעו כך להלכה דנחשבים למחיצה כאין לחוש לדעת המחמירין.

ב) חל כזוה המחלטק עשרה מתוך ארבע שיש לפני הים הרי דעת האחרונים דזה נחשב למחיצה לכ"ע כמבואר בט"ו בסוף חטובתו והרי זה מפורש כפרק הוורק מבוי ששנה לחובו ונרעה מדרון לר"ה איתו מבוי אי"צ לא לחי ולא קורה ופירש רש"י ראותו נוכח הוי ליה מחיצה והחשש שמא יעלה הים שרטון אינו אלא כי'ם רדרכו בכך כדפירש רש"י בפ"ק רעירווכין שם כי'ן ררכו אכל כחל שאינו סמוך ממשלים לחי'שנין ליה כלל ע"ש ורע"ח איזהו מהאחרונים רלא בעינין דוקא שמחלטק עשרה מתוך ר' במררין אלא אף ששפת הים גבוה מאמצעו עשרה ואף שאינו מחלטק הוי מחיצה ועיין בשו"ת ח"צ ובשערי תשובה שמקלין אף בלא מדרון המחלטק ע"ש.

ג) גשרים לצרף למחיצה אף כדאחי רבים עליו וכו'עין, וכן אף כדאחי רבים וכו'עין חתתיו הרי העלה הפוסקים בזה רלא אמרין דאחי רבים ומכ"י ליה וטעמם ונימקם עמם וכפרט היכא שהגשר הוא רק צירוף מחיצה לשאר שלש מחיצות ע"ש ולר"ן בזמן הזה דלית לן ר"ה מה"ת פשיטא דאין לחוש כאן לומר דאחי רבים ומכ"י ליה:

ד) חל המחלטק כירי אדם פשיטא הוא רלא אמרין דאחי רבים ומכ"י ליה כאמור לעיל אלא אף כחל המחלטק כירי שמים העלה איהו מגדולי הפוסקים רלא אמרין דאחי רבים ומכ"י ליה וטעמם ונימקם הבאתי לעיל:

ה) חוטי הטלגרף נחשב כצורת הפתח אף שהחוטין שכהקנים נמשכין בצרן ולא על גביהן ואף שההפסק שבין הקנה להקנה שהחוט הולך בהם מזה לזה הרי הוא רחב יותר מעשר אמות מ"מ אין ההפסק זה מקלקל לצורת הפתח כלל וכן מה שעמודים מפסיקים באמצע הרוחב של צורת הפתח אין לחוש, והראיה דלא חישינן לזה כני"ל הכיאר גדיל האחרונים מברך הירשלימי בעירווכין ומסוכה פ"א דמקשה שם על המשנה של מקיפין שלשה חבלין חתמי כחבל העליון לבד משום צורת הפתח וכו' ע"ש. ועוד כתבו שם א"ש אפ"ר או יעמ"ד שני לחיים גבוהים עשר טפחים מכוונים תחת החוט בשני קנות העיר בתי"מ בקר' מערבית דרומית מצד מזרחית ונקרן צפונית מזרחית ונוכל לחשוב עפ"י כל החוט של הטלגרף הנמשך כמורה העיר כצורת הפתח אחר, אבל אין זה לעיננוכא

ו) גינות וקרפופים כזרעים שהם כחוף העיר מוקפת עירוב לחוש לזרעים שבהם לכיטול מחיצה העירוב העלו רפיקים ואין לחוש ולא אמרין ורעים מבטלין מחיצה וגם מצטרפין אף המחיצות של הגינות לטלטל בעיר ויש מן הפוסקים המקלין אף בגינה עצמה לטלטל כאמור לקמן בפרטיות, ובעירווכין שומעין להקל:

ז) הנה הב"ה בשתובתו העלה להלכה סברא חרשה להקל כיון תקוני עירווכין ואמר ראון חושכין היקף הבתים והחצרות המסכבין העיר כהיקף חומה, דגם רלענין עידין כמשנה ערכין פי"ט משנה ו' לא חשיב היקף בתים כהיקף חומה מ"מ לענין עירווכין שאני ריש להקל ולומר רלענין ערכין ע"י מבצר דוקא משאי"כ בעירווכין רלא בעינין רק היקף חומה כעלמא לסתום סכיב העיר ולהכדילה מרי"ה ואי"כ נראה דהיקף כחיים סוגו יתאר הרבה מהיקף חומה דהוי כהיקף רירה ממש משא"כ חומה סתמא אינו עשוי להיקף רירה כמבואר בשו"ה ח"ס ועכ"פ הרי לענין עירווכין הרי סברת הבית סברא רחשכין היקף הבתים והחצרות המסכבין העיר כקצה שלה כהיקף חומה ע"ש, ולכן לר"ן כזוכן הוה דלית לן ר"ה העלו האחרונים להקל בעית הבית והיכא ראי אפשר לחקן כנקל הפרצות רשם אף ע"י לחי אזי יש לנו לסמוך על הבית הג"ל להקל ולסמוך על הדין

לעשות העירוב של צורת הפתח כאופן זה היינו שיעבור הקנה שעל גבי הלמנים מעבר הנדר לצד השני של הנדר ומחר לעשות צורת הפתח ע"ג מים וע"ש עוד שהאירוב כרכר הנדרות שבחוף העיר אם יש לחוש לומר שהנדר יכול לאסור בטלטל בחוף העיר והעלו שאין יכול לאסור על העיר ומחר לשאוב ממנו המים ע"ש:

(ג) הנה רובן ככולם מגדולי הפוסקים שברור האחרון העלו להלכה כדעת הבה"ג וה"ש" כעידוכין רף ג"ט וסמ"ג סמ"ק וספר התרומה ורכינו מאיר ורוקח וחוסיפוט פ. כמה. והרא"ש פ"ק בעידוכין וא"ו והטור ורכינו ירוחם אשר אלה כולם כאחד ענו ואמרו כל שאין ששים רבוא עוברם בו בכל יום כדגלי מרבר אינו ר"ה אלא כדמליח ומלשונם מוכח דכעין ששים רבוא יערכון בכל יום דרך המכר המפליש ולא סגי אם לפרקים ימצא שנוקעים ס"ר ומלשון רש"י בעידוכין רף ג"ט כמעט מפורש כך להדיא ח"ל עיר של יחיד שלא היה נכנסין בה חמדי ס"ר של כ"א וכו' וכן מוכח להדיא בש"ע שכתב שם ח"ל שכל שאין ששים רבוא עוברם בו בכל יום ודייק בכל יום וכוונתו כנ"ל:

(ד) נדר שהולך על הנדר בחוף העיר אשר עיר זה מתקן בעירוב כנהוג אזי האירוב האחרונים בזה והעלו דחתח הגשר פשיטא רמחר לטלטל דהוי שם רשות יחיד נמור מטעם כיון שעשיית הגשרים ע"פ רובא נעשים כאופן כזה היינו שהקדוה שהגשר מונח עליהם הם מונחים על עמודים נבונים יותר מעשר טפחים הקדוה שמונחים על גביהם הוי צורות הפתח והוי ככתום מארבע הצדדים ולפי זה הטעם דהוי החתח רשות היחיד נמור אזי יש לומר דמחר לטלטל ע"ג הגשר נמי דאירי רשות היחיד עולה עד לרקיע כמבואר אשר ש"ס ש"מ"ה סעיף ט"ז גבי גג הכולל על מחיצה בית וכו' ע"ש וא"כ ימצא נמי מחיצות החתחניות שחתח הגשר אין נכרות לעומד על הגשר והוי ע"ג הגשר כדמליח יעוד לפעמים כעת הגידול הנדר אסור לטלטל גם חתח הגשר כמבואר כשי שניו דבהאי אופן חולקת רשות לעצמו וצריך מחיצה חלצה כניסה ויציאה ומה נעשה או. אמנם נראה דמטעם אחר מחר לטלטל על הגשר משהו דהוי כחורי רשות היחיד כמבואר כשי"ס ש"י גבי זיו הכולל ט"ז גבי גג הכולל דאם היה חלק פתח לו רמחר לטלטל עליו דהוי כחורי רשות היחיד ואם היה דבר רחב מחר להשתמש עליו ככל דבר וא"כ ה"ה הכא. ועוד העלו שם רלענין אי מועיל לערב יחד עירובי חצרות שני חלקי העיר שבשני צדדי הגשר דאינו מועיל אלא כאופן שיהיה הגשר רחב ד"ט כמבואר כשי"ס סעיף י"ז ע"ש וי"ט:

(ט) הנה אדמ"ר בש"ע ס"ו שצ"כ סעיף א' העלה להלכה וכתב וי"ל ולרבי האומרים שכל רשות הרבים שאין ס' רבוא כקצתם בה בכל יום אינה רשות הרבים נמורה שבפחת מס"ד אינה נקראת בקצת רבים אזי איצ' לעשות שירי העיר של רבים אלא אם כן ששים רבוא כקצתם בה בכל יום ועל זה סומכין עכשיו שאין נהגין לעשות שירי לשום עיר:

(נלקט מספר חיו יהושע)

ביאור דין דהיקף הבתים הוי מחיצה, ודין רמחיצת הים, רברי התני יהושע וגדולי ירושלים כדורו, הגאון ר' חיים ברלין, החזון איש, ומהר"י שטייף כזה.

(א) כספד חיו יהושע מבואר כאריכות דהיקף הבתים והחצרות המסכנין העיר הוי כהיקף חומה וכן המכואות שכעדים הגדולים נקראים מבואות סתומות מג' רוחות. עיין שם ב"דף ג' עמוד כ'. דף ד'. דף ז' באות ז' שם. בעמוד כ' שם. וכדף ח'. כ"ד שיהי הענין מכורד יותר מצרפים או כזה מפה מעיר ארעסא. כענין העירוב כעיר הנ"ל כתב כע"מ חיו יהושע חשוכתו. והוא הדין לשאר עיירות שסדר בניני הבתים והחצרות נכנו כאופן כזה. כמו שכתב שם. כדי לכרד הענין היטב ה"י להועלת לעיין כמפה.

ענף ג

האומרים שלא לתקן עירובין המה עוברי דרך התורה דברי התשב"ץ בזה

(א) ואולם שמעתי דבת עם אשר לרעתי המה עוברי דרך התורה, שמים אור לחושך וחושך לאורה, שאומרים כי זהו מצוה הכאה כעבירה, כי בהחיר טלטול שבת בההמון יטלטלו גם רבדים המוקצים בשבת. וגם יזלוחא היא לקדושה שבת אם הכל מטלטלים בשבת ואפילו כהיתר. וכנהג סכרות הכרס מלאות ארס אשר יכרד להם.

(ב) לוא הגני להודיעם כי בהשכ"ץ הגדול (ח"כ סימן ל"ז) נשאל בזה אם יש חשש עבירה בחיקוי מובאות לתי"ח והשיב חס ושלום אבל הנדון כזה הר"י כשוכ"ה, ואדרבה הם חמרים בנמרא על מי שאפשר לו לחקן ואינו מחקן. כדאיחא כפי' הדר' (ס"ה) נראה מכאן (היינו מהגמרא דפ' הדר) ד"ך תי"ח הוא לחקן ומי שלבו נוקפני בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזקקה בו וכו' וזוה"ל גדול היא למחקן עיין שם.

ענף ד

המחמיר שלא כדון נגד פסקי התלמיד הוא כמו מינות

(א) והסכה השנית אשר יתכן שאינו חושש לחקן עירובין ולהסיר מכוול מעם הוא לא מצד כפירה ומינוח רק כהיפך מצד יראה שמים ראיח ביה שאומר כי זילוחא הוא לקדושה שבת אם הכל מטלטלים כפרהסיא אפילו כהיתר.

(א) כטור ס"י שצ"ה מצוה לחזור בין אחר עירובי חצרות וכין אחר שחפ"י מכוואות ועל שיהיה הוא מכרך כו'. ובכ"י סו"ס אומר ח"ל: אבל גבי עירובי חצרות מאי מצוה איכא? ואפשר דכיון שאם לא עירב אפשר לכוול לטלטל כאיסור וכשמעבד פורש מאיסור זה מצוה חשוכה. ועוד שם רס"י שצ"ה על דברי הטור מצוה לחזור בין אחר ערי"ה כו'. כ"כ המרדכי כפי' הדר כו' וטעמא דכא איכא דלא ליחוי לדידי איסור לאפוקי ולעילוי כאיסור עכ"ל

הבתים והגינות אשר סביב העיר ולחשבם כהיקף חומה ממש סביב לה ולהקל ככל דפרצות והדרכים בחוף ההיקף גם כלא לחי' כלל ואף שהפרצות הם יותר מעשר אף באופן שהפרצות אינן זו כנגד זו ממש והעומד במכואות הבתים שחוף העיר אין נראה יניכר לו הפרצות והדרכים שהולכים מחוף ההיקף שסביב העיר חוצה לה מול פני השרה וגם מונחים ברחוק מפנים העיר ואז אף שהפרוץ מרובה על העומד מותר, אך במקום חוף ההיקף שסביב לה אזי שם כנגד הפרוץ כמש אסור לו מלטלטל שם אף בעומד מרובה על הפרוץ. אכל שלא כנגד מקום הפרוץ מחר לטלטל שם היבא שעומד מרובה על הפרוץ אף שהפרוץ יותר מעשר.

(ח) הנה לחלק פרצה הרך הרחב עשרים אמה לשנים בנעיצת קנה באמצע ככדי שמצד זה של הקנה יהיה פתוח מעשר אמות וכן מצד השני יהיה פתוח מעשר אמות אי מועיל אזי יש מן הפוסקים דמקילין ואומרים דנעיצת קנה כל שהיא כאמצע הפרצה הרחב עשרים אמה מועיל ומיקר פרצה פתוח מעשר אף יש מחמירין ואומרים דכעין שהקנה יהיה פס טל אמה הרחב כו' ואז כשהוא נעוץ באמצע הפרצה הנ"ל אזי יש להקל ולא אמרין כהאי אופן דאתי אוריא דהאי גיטא ודהאי גיטא ומכטל ליה להקנה לגמרי ע"ש:

(ט) דנה עיירות גדולות אשר בניני המכואות של הבתים והחצרות רכות הן ונבנו כולם כאופן אשר המפולשות של כל מכו' ומכו' שחוף פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה כמש אשר מכואות כאלו נקראות כשלשן ח"ל מכואות עקמומיות ומחמת עקמומיות זו הרי שנריה כרכר ח"ל פלוגתא בהם כ"ן רכ ושמואל אשר שמואל סוכר דעיריות שם מבואות כאלו לא ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד שם בחוף המכו' אין הוא רואה כראשיה המפולשת אח הפתחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוף העיר ואף שהמכואות כראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומיות שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שבקצה העיר. אך רק יש להחמיר במכואות האחרונות הכונים בקצה העיר אשר אמריהם אין עוד ריוורין של מכואות ושם תוכל להיות אשר העומד בחוף המכו' ידע שכל לראות אח ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השרה יכול וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונים זה כנגד זה כפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השרה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המכואות שבחוף העיר עד מכוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השרה אף שכל אלו כראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מכוי האחרונה שבקצה העיר שהיא מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מי"מ אין בני המכואות שחוף העיר יכולים לראות דרך מכואותיהם אח ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש לעיר פני השרה שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המכואות האלו עד מכוי האחרונה: חשכים כמכואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף כשי"ס כקעין בהם ואף כרחב ט"ז ואף לר"י וכן דפליג על שמואל ואומר רמב"ר עקום הרי כמפולש אי גדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ס. ע"ש טעמם ואף אלו רס"ל דאף עקום הרי כעין רליח פליג רב ע"ש אבל באופני כניני מכואות שבעיריות כנ"ל הרי גם רב מודה דדינם כמכואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים מכואות סתומות מג' צדדים להגנה של המחיצות שכמקום דהיקף בעיריות כאלה חשכין למחיצות כשרות כאין לחוש להמתירין שבהם כי גם הם מודים להקל כפשיטות כמחיצות האלו היבא שהמכואות הם סתומות מג' צדדין אף שכראשיה אחת היא מפולשת:

(י) נמצאת למד מכל הלין אשר כעירות גדולות אשר המכואות שברחובותיהם נבנו באופן כזה היינו שכל המכואות: נכנסות אלו כאלו ואלו כאלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השרה שבקצה העיר חוצה לה אף קצה מכוי האחרון שנונה בקצה העיר היא מפולשת כראשיה אחת מול פני השרה שחוצה לה וכן כך תחילת מכוי הראשון אבל המכואות של הרחובות שחוף פנים העיר אשר כל ראשי המכואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לכני המכו' למכו' כפי השוה אחר פתח של המפולש והפרצה שכמכו האחרונה שעומרת בקצה העיר שהיא פתוח שם מול פני השרה שחוף לעיר אזי לפי כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף כשי"ס כקעין בה ורחבים ט"ז אמות אחד עשיית העירובי של שתופי המכואות והחצרות ואין האשוי המכו' יכולים לאסור עליהם וגם אף כמכו' שבקצה העיר שהעומד בה יוכל לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא חקן לחי' כמי אפשר. היבא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרוץ וכאשר בארתי לעיל.

(יא) הנה כדבר מחיצה של צורת הפתח להחיד אם קני של חוטי צורת הפתח רחוקים ג' טפחים מהכוחל אזי זה שנויה במחלוקת בין הפוסקים האחרונים וריבם מהם העלו להלכה דכצורת הפתח ליכא למימר דאתי אוריא דהאי גיטא והיא גיטא ומכטלי ליה ע"ש ולכן אף כדריקוס הריב יוחר מג' טפחים מותר אף יראה שלא יחיק הרבה כ"כ מהכוחל שלא ימצא שהפרוץ של מרווח הרחוק תהא מרובה מהעומד היינו כי צורת הפתח של הקנים הרי כל ההמשך זה חשכין המקום זה בעומד מחיצה התייה המקום המשך זה מרובה על המרווח שכן הכולל להם יבא: אופן חשכין כהרי כולו עומד וכאשר בארתי אחרת זה בחשוכתי' גם דעת גדולי הפוסקים דצורה הפתח מהני אפילו עד אחד עירוב על חבדו ד' אמות ויהא נכמו דהוא כמו מחיצה גמירה. גם העלו האחרונים אשר קנים של צורת הפתח לא כענין עוכי אצבע יעוד העלי האחרונים אם קנה אחד נבנה וקנה אחד נמוך נמי מהני כצורת הפתח. וה"ה אחד עב ואחד רק מהני. כמבואר כספד ותוספת שכתב ס"י שצ"כ ס"ק כ"ו גם אם צורת הפתח אין כתוכו עשרה טפחים יש להסתפק אם מצטרף עוכי הקנה שעל נכס ואם כצדדים יש עשרה טפחים רק באמצע יורד הקנה לחוף עשרה מהני לכ"ע כמבואר כשורת נפש חיה ע"ש:

(יב) עיריות אשר נדר עובר באמצע העיר וחולק העיר לשתיים ואי אפשר לחקן מכואות העיר בצורת הפתח כל חלק לכדי האירוב כזה הגאון ח"ס וכשורת אמרי אש וכתבו דיש

וועגן 5 שקצים איז נישט דא קיין עירוב אין וויליאמסבורג

זויפיל כח - געוונט - צייט און געלט האט שוין רער ראצפערטער רב אריינגעלייגט אז עס זאל זיין אן עירוב אין וויליאמסבורג. כיון עס איז כ"ה אלעס פארטיג געווארן אויף שבת שירה העליט און בשעת כניסת השבת איז געווען אן עירוב אין וויליאמסבורג.

זענען געקומען די עטלעכע מתבלים-טעראריסטן און בשעת קבלת שבת קורש האבן זיי דאס אראפגעשניטן אהן שום רחמנות פון מאכן פארלירן אידיש געלט און אהן שום רחמנות וואס טויזנטער אירן וועלן דורך זיי מחלל שבת זיין בהוצאה כשונג אין כמזיד.

פארוואס שווייגן אלע רבנים. כלל טוענים. און סתם אידן? זיי קוקן זיך צו גלייכצילטיג צו אזא הפקדיגע זאך ביי אונז אין וויליאמסבורג. וואס עטלעכע שקצים זאלן זיין די דעה זאנערס פאר אלע קהילות וואס יא און וואס נישט.

אט די זעלבע פארשוויגען טוען אן גרויסע צרות פאר פול אנדערע מסודות ווייל מען טוט נישט ווי זיי פארשטייען און אזוי ווי זיי ווילן הישבע כזאת בישראל? זיי ווערן אונטערגעצונדן און זיי ווערן פארסמייט מיט געפערלעכע דדאגס פון פאראנטווארטלעכע מענטשן רערנאך טוען זיי אפ רי פארברעכנס.

אייער פון אט די פינף האט א געשעפט און אויב מען טוט אים חלילה שארן מאכן עפעס אין די כזנעס אפילו פאר ו דאלער וועט עס אים גיין אין לעבן און רער קאסטומער א איד צי להבדיל אן ערל וועט אים מוזן רעם דאלער באצאלן און דאס וואס ער גייט שאדן מאכן יענעם טויזנטער דאלארן אהן שום פארוואס, דאס ארט אים גארנישט דאס איז א ריכטיגער דרך פון סדום רעים חטאים.

זאלן די עטלעכע ליידיגנייערס און בעלי עביה וויסן אז אויף זייער אחריות ליגן אלע עבירות פון הוצאה כשי"ק פון אלע אידן אין וויליאמסבורג. סיי פון די נאנץ ערלעכע וועלכע ווערן נכשל פיל מאל אין הוצאה כשונג און סיי פון די האלב פרומע וועלכע ווערן נכשל אין הוצאה כמזיד. פארשידענע חפצים וואס

זיי מיינען אפשר אז מען מעג זיי טראגן כשי"ק ווי הענטשעך. זיינער ברילן, שליסלעך, וכיו"ב. און סיי פון אזעלכע וועלכע טראגן כיים שיי"ק און זענען עובר מיט הוצאה כמזיד און זענען מחלל שיי"ק.

די אלע עבירות פון אט די אלע ליגן אויף די אחריות פון די 5 אראפאטס וועלכע געפינען זיך ליידער צווישן אונז. זיי אלע זיינען עתיד ליהן את הדין כזה וכבא, אויב זיי וועלן נישט גלייך חשובה טאן אין אפלאזן דעם עירוב אז טויזנטער אירישע קינדער זאלן נישט מחלל שבת זיין וועגן זיי, וועלן זיי פון גיהנם קיינמאל נישט ארויס.

עס איז א גרויסע זינר יערן איינעם זיך מחתבר זיין צו אזעלכע סיי א רב סיי א בעל בית אדער בחור, אויב איר זעט אז אייער טוט זיך מיט זיי מחתבר זיין זאלט איר זיך דערווייטערן פון זיי. אין דער אלטער היים פון אמאל האט מען פון אזעלכע זאכן נישט געהערט נאר דא אין רעם חסידישן וויליאמסבורג.

אללענפאלס. דער חמצית פון רער זאך איז: אז וועגן 5 שקצים איז קיין עירוב נישט דא אין וויליאמסבורג. זיי און אלע וועלכע האלטן מיט ווערן גערעכנט פאר מינים ווייל זיי גלייכן נישט אין רי רייד פון אונזערע חכמים ז"ל אז אן עירוב איז א חיקון פארן כלל.

אייער האט געזאגט אז אייער פון די 5 לויגוס האט נישט קיין קינדער ל"ע. קען ער נישט צוקוקן ווי אנדערע פרויען וועלן גיין שבת שפאצירן מיט זייערע קליינער קינדער און זיין פדוי מוז זיצן אין הויז, ער וויל אז אנדערע פרויען זאלן נאכטאן זיין פרוי.

ער פארשטייט נישט אז רורך דעם וואס ער וועט נישט שטערן רעם עירוב וועט ער יא זוכה זיין צו קינדער וד"ל אזוי ווי עס האט געזאגט דער הייליגער שינווערער צדיק זצ"ל אז עירוב איז א גרויסע סגולה צו האבן קינדער וד"ל.

לויט ווי איך האב געהערט, אז רער ראצפערטער רב שליט"א בשעת ער האט געלאזט דרוקן עפעס אין א געוויסע דרוקעריי

ככלל איז באקאנט פאר יעדן אז אלע 5 טעראריסטן זענען נעבעך נישט אינגאנצן כיים געראגן און זיי זענען די הלכה געבערס און רי אנפירערס פון וויליאמסבורגער אידנטום.

מיד בעטן אלע רבנים אהן אויסנאם נישט צו שטיין בייהילפיג זיי אין קיין שום ענין. איבערהויפט נישט אין ענין פון עירוב, נאר לאין רעם עירוב אין וויליאמסבורג וואס וועט זיין א רויסער זכות פאר אלע וויליאמסבורגער אידן און עס וועט זיין פאר זייער טובה וועגן כזה וכבא.

רויך די גרויסע הוצאות צום עירוב אין די לעצטע פאר וואכן און אנדערע גרויסע הוצאות וכו' וואס רי עירוב שניידערס האבן גורם געווען האט געברענגט דערצו וואס דער ראצפערטער רב איז געווארן זייער נעגענט אין געלט און עס האט ממש בעמט געהאלטן וואס רי בענק זאלן

ב"ה, אדר מרבין בשמחה. לכבוד הרה"צ **מראצפערט עורך העתון החרדי האמתי "די תורה וועלט"**. רצוף פה, תוויר הקרוש של רבינו הקרוש והטהר בעל מנחת אלעזר זי"ע ממונקאטש יצ"ו בעניני עירוב.

אשרי חלקכם חוק חזק. יידיכם **אבא שלמה**

שוב על עניני עירוב מאחר שנשמעו קולות שונים בענין זה חושבני שיהי' לחיובת הקוראים לפרסם כדן זה את רעמו של אחר מגדולי גאוניה ואדמוריה של ארץ הונגריה רעמו של האדמו"ר ממונקאטש זצוק"ל, נודע בעולם בחסידותו ובקגאותו המופלגות ובפרט בענין שמירת קרושת שבת.

חות דעתו נמצא בספרו "נמוקי אורח חיים" (ספר שהוציא לעת זקנתו) ע"י תלמידו המובהק הרב יחיאל מיכל גאלה כספרו "דרכי חיים ושלום" (אוצר כל המנהגים ופסקי הלכות על סדר שו"ע שנהג מרן מוהר"ר חיים אלעזר שפירא זצוק"ל), ע' תכ"ח והריני לצטטו כלשונו: "מי שמחמיר לעצמו במקום שנעשה העירוב כדן, שלא לישא שום חפץ, מקובל מזקינו הגה"ק בעל בני יששכר ז"ל, שאמר שהא' ככלל מי שאינו מורה בעירוב, ומטעם זה נהג עצמו זקינו הנ"ל

צועמען זיין הויז אויף דיוויזשן וכיו' וועגן די גרויסע צאלונגען יעדן חורש און אויך אנדערע רערער.

אכער רער נאשעפער האט געהאלפן און וועט ווייטער העלפן היר ה' הקצר, ריוח והצלח יעמוד ממקום אחר.

מיד אלע זענען מוחה קעגן אט רי חכרה יונגען וועלכע האבן נישט וואס צו טאן פאר פוסט און ליידיג ארומגיין, און האבן אפגעשניטן 3 מאל אונזער עירוב וואס איז געמאכט געווארן דורך דעם ראצפערטער רב שליט"א כרשות ובהסכמת הרבנים נאונים וצריקים שליט"א ולהכח"ח כרשות ובהסכמת ובציווי של כ"ק רבה"ק מאסטמאר זצוק"ל, מיר זיינען זיי נישט מחלל לא כזה ולא כבא.

מתללים פון ביהמ"ד קתל ראצפערט לייענערס פון די תורה וועלט אין די נאנצע וועלט

(בשהיה בעירו או במקום שהוחזקו העירובין כטוב) כציאתו לחוץ מכיחו כשי"ק לקח לחוץ כגדו מפתח וכיוצא, כרי שישאוהו במקום העירוב ולא יהיה ככלל מי שאינו מורה בעירוב, ע"כ. ורבינו מביא מקור לזה שהוא נפתח עור כגדולי הראשונים ז"ל החשב"ץ ומובא בכרכי יוסף שכי' ומי שלכו נוקפו כזו (בחי"קן עירובין) הדיוטות מגורה הוא או מינות נזוקה בו, ע"כ. וכן הוא ג"כ בשער הבנות (ענין רחיצת פניו ריוו ורגליו, ענין העירוב) שכי' והנה ראינו למורי ז"ל (האר"י הק"י) שנשחרית יום שבת היה מוליך עמו הטלית והחומש מכיחו לכיבו"ג וגם היה מוליכו לבית הטבלה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הנודעת, ולא מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה כשיחוף כל מבוואת עפ"י ח"ו או אשר נעשה לבית הטבלה אם היה נעשין כהלכתן או לאו עכ"ל, וסיום רבינו דבריו הגם שכשער רחמים דינו מנהגי הגר"א מוילנא ז"ל (הל' שבת אות צ"ג כתב שמנהגו היה שלא לישא כלל בשבת אפי' במקום שיש עירוב, אבל מנהגו ומנהג אבותיו ורבותיו הקדושים זייע' לדקדק לישא במקום שיש עירוב וכרעת מרן הארוז"ל והתשב"ץ, כרי לחוק אמיתות דברי רבותיו וחכז"ל שהחקיני עירובין, ושלא להיחז ח"ו (נחשש) בכלל מי שאינו מורה כעירוב, ויסודה משלמה המלך

KFW Electric Inc.
Licensed Electrical Contractor
for Home and Industry

LIGHT
HEAT
POWER

623-0830 — 624-8838
שרותי הקהל

אכטונג
אכטונג
סיר דאָסן נוסע נייעס
דורס לאַקסמייטע
סיר פארעכטן אלסע און אינ-
ספאלירן גייע שלעסער
קעסטע ספאלירן ביליגע פרייזן
סיר ספאלירן רומע
963-0078 — 387-0545

אודות רשות הרבים לענין עירוב

(א) דמאן דסומך על שיטת רש"י דמתנאי רשות הרבים הוא, שיהי שם ס' רבוא בוקעים לא מישתביש, דרכו ורבו הפוסקים העומדים לימינו וכן פסקו כל גדולי האחרונים.

(ב) לשיטת רש"י וסייעתו יתכן גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצאי מצרים ויותר, מכל מקום אין לה דין רשות הרבים, דלא מהני מאי דכל אחד יושב בביתו באהל, אלא דבעינן שיתאספו במקום אחד, ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם הס' רבוא כאחד אינו רשות הרבים.

שאחז"ל בשעה שחיקן עירובין יצאה בת קול ואם חכם בני ישמעאל לבי גם אנכי עכ"ל

אין לי מה להוסיף על הנאמר שם רק החפילה שזכות הצדיק הארומ"ר ממנוקאטש וזכות כל הצדיקים והקדושים וצדיק"ל עליהם ביסס את דונו יגן על כל אלה שמתנגדים בשבת בהאם לפסקו ז"ל.

שמעון אליעזר זוסמן סופר
בית יגן ירושלים

TIV TOV STORE

125 LEE AVE. Brooklyn, N. Y.

Tel: 388-9077

וינשט א תג כשר ושמת

א ספער וואו איר פונדען אלעס פאר דער חיים:
School Supplies — Hardware — Paint — Electrical
Supplies — Venetian Blinds — Window Shades
and Toys

מקוה כשרה

תחת השבתח
הרב יוסף אליהו הכהן שטיינער שליט"א
חס"צ וקהל עדה יראים, ברוקלין

סי-נעיט מענאר
4605 SURF AVENUE, BROOKLYN, NY

אפען א גאנץ יאהר

אלע סאכלים וענען חייטיש און נעסעסאק
פריינדליכע באפאסונג מיט יעדען קעסטער

אויך האבען סיר א ספעציעל פריש איבערגעקויפטע אפטיילונג
פאר קיטעספארענס סיס אלע באדייטונגען וועלכע זיי גויסניג זיך.
אלע פראדוקטן וענען סך די כשרע און זיי מען נוצט אין אלע
חדישישע היימען. אלע סעלעצויזשנס וענען געווארן אוועקגענומען.

אמרים שמואל סעלדראן
212-372-6808 — 212-372-9108

FRANK'S BEAUTY SALON
188 BROADWAY BROOKLYN
11211
384-9203

We specialize in hairstyling, tinting, cutting,
and straightening.
Permanent body wave for girls, also
permanent wave for boys "payos".
FOR THE BIGGEST SELECTION

אן אויפקלערונג וועגן עירוב אין וויליאמסבורג למען האמת

סחירה אין רבינו זצ"ל'ס ווערטער ח"ו, ואלו ואלו דברי א"ת, וכמה עמוקים דברי רבינו זצ"ל.

אויב אבער איינער וואס זוכט צו פארקרימען דעם אמת און ער רענקט דאס עס איז יא פארהאנען א סחירה האבן מיר אבער א כלל אין אלע פוסקים דאס די שפעטערע רייד פון א פוסק ווערט אנגענומען אלס הלכה, (ועי' שר"ת כללי הפוסקים), און ווי באוואוסט האט כ"ק רבתי'ל דאס געזאגט שפעטער אז מען זאל יא מאכן אן עירוב אזוי ווי איך האב עס נאך מפרסם געווען בחיי של רביה"ק זצ"ל אין די חזרה וועלט, און אין המאור אין דער איד און אין דרשות רבנים ווי אויך האט דאס אחי הרה"צ מוהר"ר שלום קרויז שליט"א בעמ"ח שו"ת דברי שלום על די חלקי שו"ע געשריבן אין זיין הסכמה און עס איז געווארן מפורסם ביי יעדן אן קיין צווייטל, און ביז די לעצטע פאר דרשים האט קיינמאל קיין איין רב און קיין איין בעל בית נישט גערעדט קיין איין ווארט קעגן עירוב, נאר אויב עס ווערט אריינגעמישט פאליטיק מיט גיאור ומחלוקת דעמאלט זענען שוין דא מעוררים וד"ל, ודי למי שרוצה להודות על האמת.

אויך איז דעמאלט בשעה מעשה ווען הרה"צ ר' דוד קליין זצ"ל האט געטומלט ביי א מיטטינג פון התאחדות הרבנים, זענען אלע רבנים ארויסגעקומען דערקעגן אז מען מעג טראגן חכשיט'ן ווייל עס איז נישט דא קיין דה"ר דארויחא, ביי די אסיפה זענען געווען אלע זקני הרבנים כמים ההם ווי כ"ק ארומ"ר משאפראן זצ"ל און ר' יונתן שטיף זצ"ל ועוד.

אבער אין שנת תשל"ז 16 יאר שפעטער ווען מען איז געקומען צו כ"ק רבתי'ק זצ"ל זאגן דאס אונזערע רבנים פון התאחדות הרבנים ווילן מאכן אן עירוב אין וויליאמסבורג האט כ"ק רבינו זצ"ל מיט שמה מסכים געווען אין ער האט געהייסן נעבן זיין מש"כ דה"ר אשכנזי שליט"א די ערשטע \$300 צו שטייער פארן עירוב, איז ממילא נישטא קיין

הק' אשר אנשיל קרויז
אברק"ק דאצפערט
בעמ"ח ס' ביחור הלכה

דאס מען טאר נישט מאכן קיין עירוב.

אדרבה א יונגעראן בשעת ווען גאנץ די דוד קליין זצ"ל בעמ"ח ס' ארזי הלכנו האט ארויסגעגעבן אן איסור פאר נשים צו טראגן חכשיטים אום שבת ווייל עס שטייט אין שו"ע אז נשים טארן נישט ארויסגיין מיט חכשיטים דארט ווי עס איז פאראן א דה"ר, האט כ"ק רבינו זצ"ל געענטפערט, אז אין ברוקלין איז נישט דא קיין דה"ר.

אויך איז דעמאלט בשעה מעשה ווען הרה"צ ר' דוד קליין זצ"ל האט געטומלט ביי א מיטטינג פון התאחדות הרבנים, זענען אלע רבנים ארויסגעקומען דערקעגן אז מען מעג טראגן חכשיט'ן ווייל עס איז נישט דא קיין דה"ר דארויחא, ביי די אסיפה זענען געווען אלע זקני הרבנים כמים ההם ווי כ"ק ארומ"ר משאפראן זצ"ל און ר' יונתן שטיף זצ"ל ועוד.

אבער אין שנת תשל"ז 16 יאר שפעטער ווען מען איז געקומען צו כ"ק רבתי'ק זצ"ל זאגן דאס אונזערע רבנים פון התאחדות הרבנים ווילן מאכן אן עירוב אין וויליאמסבורג האט כ"ק רבינו זצ"ל מיט שמה מסכים געווען אין ער האט געהייסן נעבן זיין מש"כ דה"ר אשכנזי שליט"א די ערשטע \$300 צו שטייער פארן עירוב, איז ממילא נישטא קיין

אין צוזאמענהאנג ווי מיר האבן שוין מפרסם געווען שיטת רבינו הקדוש מרן אדמו"ר מסאטמאר זעלה"ה, דאס ער האט פילשטענדיג מסכים געווען צו מאכן אן עירוב אין וויליאמסבורג אזוי ווי זיינע אבות הקדושים זצ"ל האבן געטאן, און מיר האבן אויך דעם ערות פון המש"כ'י הרה"ח המפורסם ה"ד יוסף אשכנזי שליט"א נאמן ביחו של רבינו זצ"ל, ווי מיר האבן פון אים אויך א בריוו וואס איז געדרוקט געווארן אין די חזרה וועלט אין הודש טבת און נאך ערות וועלכע ווייסן דערפון, האבן מיר געזען א קו"ק אונטערגעשריבן פון עטלעכע רבנים וועלכע האבן געשריבן פארקערט.

למען האמת איז דא קיין סחירה נישט פארהאנען, ווייל אין שנת תשי"ב ווען די ציונים מיט מנחם מענדל כשר בראש, און מיטטער לעס וועלכער איז דער ראש פון יצחק אלהן קאלדיזש וועלכער האט אבן ארויסגעגעבן א תלמיד ווי הרב ר' ... וואס ער איז דער איינציגער מתנגד פון עירוב, זה פריה, אויך איז דארט געווען א רב וואס האט א סקול געמישט יונגלעך מיט מיידלעך וכדומה, האבן געוואלט מאכן אן עירוב פאר גאנץ ניריאק ארום און ארום, איז דער רבי זצ"ל געווען פארשטייט זיך דערקעגן, כדי זיי זאלן ח"ו נישט זיין די בעלי בתים איבער די שטאט און איבער די עירובין, און ער האט באקעמפט זייער עירוב, ווייל ער האט געהאלטן אז ציונים כפרים טארן נישט אנפירן מיט קיין שום אידישקייט, אבער ער האט קיינמאל נישט געזאגט

Reisman's
KOSHER PARFUME - POWDER SHABO
DE 1-1975 — DE 1-2012